

Lakiosasto

17.1.2000

Työeläkelaitoksille

HOLHOUSTOIMILAIN VAIKUTUKSET TYÖELÄKEASIOIHIN

Työeläkelakeja sovellettaessa esiintyy tilanteita, joissa henkilö ei voi itse hoitaa työeläkeasiaansa. Eläkelaitokset joutuvat silloin ratkaisuun, kuka valvoo hänen etujaan ja oikeuksiaan sekä vastaa hänelle kuuluvien velvoitteiden hoitamisesta.

Holhouslainsäädännön kokonaisuudistus tuo toisen puolesta toimimiseen uusia määräyksiä ja menettelyjä. Tämän vuoksi useita lakeja, myös työntekijäin eläkelakia (395/1961, TEL) on muutettu. Viittaussäännösten perusteella muutokset koskevat myös muita yksityisen puolen työeläkelakeja.

Tässä yleiskirjeessä selostetaan holhouslainsäädännön keskeisimmät muutokset ja niistä TEL:iin aiheutuvat muutokset. Lisäksi annetaan ohjeita siitä, miten työeläkeasioissa eri käytännön tilanteissa tulee menettellä. Yleiskirjeessä "työeläkeasialla" tarkoitetaan sekä eläke- että vaakuuttamisasioita.

Työeläkeasioissa noudatetaan viittaussäännösten kautta soveltuvien osin hallintomenettelylakia. Hallintolainkäyttölakia noudatetaan eläkelaitosten päätöksiä koskevissa muutoksenhakuasioissa. Tämän vuoksi myös näiden lakien keskeiset muutokset on kerrottu.

Nämä ohjeet korvaavat soveltuvien osin sen, mitä Eläketurvakeskuksen (ETK) aikaisemmissa yleiskirjeissä ja muissa ohjeissa on toisen puolesta toimimisesta kirjoitettu. Tällaisia yleiskirjeitä ovat muun muassa

- A 8/88 (Työeläkejärjestelmän tietojen anto)
- A 33/88 (Eläkkeen maksaminen muulle kuin eläkkeensaajalle itselleen)
- A 23/91 (Työkyvyttömyyseläkkeet)
- A 34/92 (Perusteettomasti maksetun eläkkeen takaisin periminen)
- A 45/94 (Työeläkeasioiden käsittely ja muutoksenhaku)

Lakiosasto

17.1.2000

Hallituksen esityksestä holhouslainsäädännön uudistamiseksi (HE 146/1998) on tiedotettu yleiskirjeessä A 39/98.

Esitykseen sisältyvien lakien voimaantulosta on ilmoitettu yleiskirjeessä A 11/99 (Laki holhoustoimesta, 442/1999 ja Laki holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä, 443/1999 sekä 20 muuta lakia, 444 - 463/1999). Edellä mainitut lait tulivat voimaan 1.12.1999.

Hallituksen esitys TEL:n muutoksista on liitteenä ETK:n yleiskirjeessä A 34/99. Työeläkelakeja koskevat muutokset tulivat voimaan 1.1.2000, ja vahvistetut lait olivat yleiskirjeen A 2/2000 liitteenä.

Eläkkeen maksamisesta sosiaalilautakunnalle harkinnanvaraisin perustein kerrottiin erikseen yleiskirjeessä A 3/2000.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen
Helena Tapio

LIITTEET

Taulukko eläkkeen hakemisesta ja maksamisesta

Laki holhoustoimesta (442/1999)

SISÄLLYSLUETTELO

1	HOLHOUSLAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	4
1.1	Keskeisimmät muutokset	4
1.2	Edunvalvojan määrääminen	6
1.3	Toimintakelpoisuuden rajoittaminen	6
1.4	Holhousviranomaiset	7
1.5	Holhousasioiden rekisteri	8
1.6	Väestörekisterikeskuksen holhoustiedot	8
2	HALLINTOMENETTELYLAIN JA HALLINTOLAINKÄYTTÖLAIN MUUTOKSET	8
2.1	Hallintomenettelylain muutokset	8
2.2	Hallintolainkäyttölain muutokset	9
3	TYÖNTEKIJÄIN ELÄKELAIN (TEL) MUUTOKSET	10
3.1	TEL:n 10 c §:n säännökset eläkeasioiden käsittelystä	10
3.2	TEL:n 19 b §:n säännökset eläkkeen hakemisesta ja maksamisesta	10
3.3	Puhevalta ja kuuleminen muutoksenhakuasioissa	11
4	YLEISIÄ SOVELTAMISPERIAATTEITA	11
4.1	Puhevallan käyttäminen	11
4.2	Lähiomaisen tai muun henkilön puhevalta	13
4.3	Kuuleminen	13
4.4	Ratkaiseminen päämiehen edun mukaisesti ristiriitatilanteissa	14
4.5	Eläkelaitoksen velvollisuus selvittää henkilön oikeustoimikelpoisuus	15
4.6	Eläkelaitoksen velvollisuus toimia edunvalvojan määräämiseksi	15
4.7	Tietojen anto ja salassapito	16
5	ERITYISOHJEITA SOVELTAMISKÄYTÄNTÖÖN	17
5.1	Vakuuttamisasiat	17
5.2	Työsuhteselvittelyasiat (SITO) ja Eläketurvakeskuksen soveltamisratkaisut	17
5.3	Eläkkeen hakeminen ja asian vireillepano	18
5.4	Eläkehakemuksen käsittely	19
5.5	Eläkepäätöksen antaminen	21
5.6	Eläkkeen maksaminen	21
5.7	Eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuus eläkelaitokselle	22
5.8	Muutoksenhaku	23
5.9	Valtakirja	25
5.10	Perintä ja ulosotto	25
6	VOIMAANTULO JA SIIRTYMÄVAIHE	26

HOLHOUSTOIMILAIN VAIKUTUKSET TYÖELÄKEASIOIHIN

1 HOLHOUSLAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET

1.1 Keskeisimmät muutokset

Holhoustoimen tarkoituksena on valvoa niiden henkilöiden etua ja oikeutta, jotka eivät itse voi huolehtia taloudellisista asioistaan. Kumotun holhouslain (34/1898) mukaan vajaavaltaista edusti ja hänen omaisuuttaan hoiti holhooja. Jos täysivaltaiselle oli määrätty erityinen asiainhoitaja, hänestä käytettiin nimitystä uskottu mies. Holhottavaksi julistettu menetti miltei kaiken määräämisvaltansa, kun taas uskotun miehen määrääminen ei estänyt henkilöä hoitamasta omia asioitaan uskotun miehen rinnalla.

Uudistetun holhouslainsäädännön keskeiset lait ovat laki holhoustoimesta (442/1999, jäljempänä holhoustoimilaki) sekä laki holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä (443/1999).

Uudistuksen keskeinen tavoite on ollut vaihtoehtojen saaminen holhottavaksi julistamiselle. Silloin, kun henkilön valtaa määrätä omista asioistaan on välttämätöntä rajoittaa hänen suojaamiseksi, rajoitus tehdään siten, että se vastaa suojan tarvetta. Hänen päätösvaltaansa ei siis rajoiteta enempää kuin on tarpeellista. Keskeisten käsitteiden muuttamisella on puolestaan pyritty siihen, että käsitteet eivät leimaisi niitä, jotka tarvitsevat edunvalvontaa.

Keinoja rajoittaa henkilön valtaa määrätä omista asioistaan on holhoustoimilain mukaan **edunvalvojan määrääminen, toimintakelpoisuuden rajoittaminen ja vajaavaltaiseksi julistaminen**. Käsitteitä holhooja ja uskottu mies ei enää käytetä.

Käsitteitä ja termejä

Puhevallan käyttämisellä tarkoitetaan muun muassa asian vireillepääntä, vaatimusten esittämistä tai sellaisista luopumista, selvityksen tai suostumuksen antamista ja päätöksestä valittamista.

Asianosaiseksi kutsutaan henkilöä, jonka etua, oikeutta tai velvollisuutta asia suoranaisesti koskee eli jonka oikeudellisiin tai taloudellisiin etuihin ratkaisulla on vaikutusta.

Oikeustoimikelpoisuudella tarkoitetaan kelpoisuutta tehdä juridisesti sitovia oikeustoimia eli kelpoisuutta antaa ja vastaanottaa tahdonilmaisuja, joilla oikeuksia ja velvollisuuksia perustetaan, muutetaan tai kumotaan. Henkilön yleinen oikeustoimikelpoisuus alkaa hänen täytettyään 18 vuotta.

Toimintakelpoisuuden rajoittamista käsitellään kohdassa 1.3.

Vajaavaltaisuus merkitsee oikeustoimikelpoisuuden huomattavaa rajoittamista. Vajaavaltaisella ei ole oikeutta itse määrätä omaisuudestaan eikä tehdä sopimuksia tai muita oikeustoimia, ellei laissa ole toisin säädetty.

Vajaavaltaisia ovat ne 18 vuotta täyttäneet eli täysi-ikäiset, jotka tuomioistuimien päätöksellään julistanut vajaavaltaisiksi. Henkilö voidaan julistaa vajaavaltaiseksi, jos hän esimerkiksi sairauden johdosta on kykenemätön valvomaan etuaan tai huolehtimaan itsestään tai varallisuudestaan. Toisen vajaavaltainen ryhmä muodostavat 18 vuotta nuoremmat eli alaikäiset, jotka ovat ikänsä perusteella vajaavaltaisia suoraan lain nojalla.

Edunvalvojalla tarkoitetaan henkilöä, joka holhoustoimilain nojalla hoitaa toisen omaisuutta sekä huolehtii hänen asioistaan ja eduistaan. Alaikäisen edunvalvojina ovat yleensä hänen huoltajansa (vanhemmat). Heidän tehtävänsä edunvalvojina lakkaa, kun alaikäinen täyttää 18 vuotta. Tuomioistuin voi kuitenkin vapauttaa alaikäisen huoltajan edunvalvojan tehtävästä ja tarvittaessa määrätä edunvalvojaksi muun henkilön.

Täysi-ikäisen edunvalvonta perustuu tuomioistuimen tai holhousviranomaisen antamaan päätökseen. Henkilön tulee täyttää tietyt edellytykset, että hänet voidaan määrätä toisen edunvalvojaksi (holhoustoimilain 5 §).

Yleinen edunvalvoja (aikaisemmin virkaholhooja) on yleensä kunnan palveluksessa ja hän hoitaa edunvalvonnan tehtäviä työnsä puolesta (kohta 1.2).

Päämies on se, jonka puolesta edunvalvoja hoitaa asioita.

Taloudellisten asioiden käsite on holhoustoimilaissa tarkoitettu ymmärrettävän laajasti. Huolehtiminen taloudellisista asioista ei tarkoita ainoastaan henkilöllä jo olevien varallisuusarvoisten etujen ja oikeuksien valvontaa. Se käsittää myös sellaiset oikeustoimet, joilla on edunvalvonnassa olevan kannalta taloudellista merkitystä (esimerkiksi eläkkeen hakeminen).

Lakiosasto

17.1.2000

1.2

Edunvalvojan määrääminen

Jos täysi-ikäinen henkilö ei itse kykene hoitamaan asioitaan, esimerkiksi sairauden tai kehityksen viivästymisen vuoksi, ensisijainen keino hänen suojaamiseksi on **edunvalvojan määrääminen**. Edunvalvojan määräys voi koskea päämiehen taloudellisia asioita yleensä, tai se voidaan rajoittaa koskemaan vain määrättyä oikeustointa, asiaa taikka omaisuutta. Henkilön kelpoisuuteen päättää itse asioistaan edunvalvojan määrääminen ei vaikuta.

Edunvalvojan määrääminen on toimenpiteenä rinnastettavissa aikaisemmassa laissa olleeseen uskotun miehen määräämiseen. Tavoitteena on täysi-ikäisen henkilön avustaminen ja tukeminen silloin, kun hän itsekkin ymmärtää olevansa edunvalvonnan tarpeessa ja hyväksyy sen, että tietystä henkilöstä tulee hänen edunvalvojansa. Sekä edunvalvojalla että päämiehellä molemmilla on oikeus tehdä itsenäisesti oikeustoimia.

Siinäkin tapauksessa, että edunvalvoja on määrätty hoitamaan päämiehen asioita yleensä, ei edunvalvojan edustusvalta ole rajaton. Holhoustoimilain 34 §:ssä on erikseen lueteltu ne tilanteet, joissa edunvalvojalla ei ole oikeutta ilman holhousviranomaisen lupaa toimia päämiehensä puolesta. Hän ei esimerkiksi saa ottaa lainaa tai tehdä sopimusta avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön perustamisesta taikka tällaiseen yhtiöön liittymisestä.

Edunvalvojaksi voidaan määrätä kuka tahansa tehtävään sopiva henkilö. Edunvalvojaksi voidaan määrätä myös yleinen edunvalvoja, joka hoitaa tehtävää työnsä puolesta. Yleisen edunvalvojan palvelujen tarjonnasta vastaa kunta.

Edunvalvojan määrää pääsääntöisesti tuomioistuin eli käräjäoikeus. Myös maistraatti voi joissakin tilanteissa määrätä edunvalvojan (kohta 1.4).

1.3

Toimintakelpoisuuden rajoittaminen

Edunvalvojan määräämistä ei voida kaikissa tapauksissa yksinään pitää riittävänä keinona henkilön suojaamiseksi. Jos on olemassa vaara siitä, että henkilö käyttää oikeustoimikelpoisuuttaan omaksi vahingokseen, voidaan edunvalvojan määräämisen ohella **rajoittaa hänen toimintakelpoisuuttaan**.

Ainoastaan käräjäoikeus voi rajoittaa toimintakelpoisuutta ja käräjäoikeuskin vain siinä määrin kuin päämiehen edun suojaamiseksi on tarpeen. Se voi päättää, että henkilö voi tehdä oikeustoimia tai vallita tiettyä omaisuuttaan vain yhdessä edunvalvojan kanssa. Se voi myös päättää,

että henkilöllä itsellään ei ole lainkaan kelpoisuutta tiettyihin toimiin. Toimintakelpoisuuden rajoittaminen on siis hyvin yksilöllistä ja tapauskohtaista.

Vajaavaltaiseksi julistaminen

Vajaavaltaiseksi julistaminen on äärimmäinen keino toimintakelpoisuuden rajoittamisessa. Se vastaa aikaisempaa holhottavaksi julistamista. Vain käräjäoikeus voi julistaa henkilön vajaavaltaiseksi.

Vajaavaltaisella ei ole oikeutta itse vallita omaisuuttaan eikä tehdä sopimuksia tai muita oikeustoimia, jollei laissa ole toisin säädetty. Kuitenkin vajaavaltaiseksi julistettu voi itse päättää henkilöönsä koskevista asioista, jos hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen. Esimerkkinä tällaisista ovat passin tai henkilökortin hakeminen ja suostumuksen antaminen lääkinnällisiin toimenpiteisiin.

Vajaavaltainen voi myös tehdä oikeustoimia, jotka ovat olosuhteisiin nähden tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä. Lisäksi vajaavaltaisella on oikeus määrätä vajaavaltaisuuden aikana omalla työllään saamistaan ansioista. Tämä koskee myös alaikäisiä vajaavaltaisia.

Holhoustoimilain mukaan edunvalvojan tulee jättää vajaavaltaisen hallintaan riittävä määrä käyttövaroja, ja harkintansa mukaan edunvalvoja voi jättää vajaavaltaisen vallintaan muutakin omaisuutta. Tällaisesta omaisuudesta vajaavaltaisella on oikeus vapaasti määrätä.

1.4

Holhousviranomaiset

Holhoustoimilain voimaantullessa holhoustoimi siirtyi kunnilta valtion vastuulle. Kuntien holhouslautakuntien lakkauttamisen jälkeen paikallisena holhousviranomaisena toimii **maistraatti**. Maistraateilla on kaikkiaan 58 palvelupistettä eri puolilla maata. Ahvenanmaalla holhousviranomaisena toimii kuitenkin lääninhallitus.

Maistraatit ratkaisevat kaikki holhoustoimen lupa-asiat, valvovat edunvalvojien toimintaa sekä ylläpitävät holhousasioiden rekisteriä. Maistraatit myös antavat tietoa holhoustoimen palveluista sekä opastavat menettelytavoissa edunvalvojan saamiseksi.

Käräjäoikeuden tehtävä tuomioistuimena on edunvalvojan määrääminen ja toimintakelpoisuuksien rajoittaminen. Siten myös vajaavaltaiseksi julistaminen tapahtuu aina käräjäoikeudessa.

Edunvalvojan voi määrätä käräjäoikeuden lisäksi myös maistraatti, jos päämies kykenee ymmärtämään edunvalvojan määräämisen merkityksen ja suostuu siihen, että tietystä henkilöstä tulee hänen edunvalvojansa. Toimintakelpoisuuden rajoittamisesta näissäkin tapauksissa päättää käräjäoikeus kuten vajaavaltaiseksi julistamisestakin.

1.5

Holhousasioiden rekisteri

Holhousasioiden rekisteriä ylläpitävät maistraatit. Rekisteri sisältää henkilötietojen lisäksi muun muassa tiedot edunvalvonnan alkamis- tai lakkaamisajankohdasta, edunvalvojan tehtävästä sekä toimintakelpoisuuden rajoittamisesta ja sen sisällöstä. Rekisterissä on myös tieto siitä, mikä viranomainen on antanut edunvalvojaa koskevan määräyksen tai toimintakelpoisuuden rajoittamista koskevan päätöksen. Holhousasioiden rekisteriä säätelee asetus holhoustoimesta (889/1999).

Tuomioistuimelle on asetettu velvollisuus ilmoittaa holhousviranomaiselle päätöksestään, joka aiheuttaa muutoksia rekisteriin. Maistraatin on viipymättä ja viimeistään ilmoituksen saapumista seuraavana arkipäivänä huolehdittava ilmoituksessa olevien tietojen merkitsemisestä holhousasioiden rekisteriin. Jos on aihetta epäillä jonkun henkilön oikeustoimikelpoisuutta, asian voi tarkistaa holhousasioiden rekisteristä.

1.6

Väestörekisterikeskuksen holhoustiedot

Holhousasioiden rekisteri on osa Väestörekisterikeskuksen (VRK) väestötietojärjestelmää. Eläkelaitokset saavat VRK:n väestötietojärjestelmän henkilökyselyistä vastaavanlaisia tietoja kuin tähän saakka on saatu holhouspäätöksistä.

ETK tiedottaa erikseen päätekyselyn tietosisällöstä ja käyttöönotosta.

Väestötietojärjestelmään tallennetaan seuraavat holhousasioita koskevat tiedot:

- 1) onko henkilölle asetettu edunvalvoja ja kuka hän on
- 2) onko henkilön toimintakelpoisuutta rajoitettu
- 3) onko henkilö julistettu vajaavaltaiseksi.

Muut tiedot, kuten esimerkiksi tiedot toimintakelpoisuuden rajoituksen sisällöstä, on pyydettävä maistraatista.

2

HALLINTOMENETTELYLAIN JA HALLINTOLAINKÄYTTÖLAIN MUUTOKSET

2.1

Hallintomenettelylain muutokset

Holhouslainsäädännön uudistamisen yhteydessä muutettiin hallintomenettelylain (598/1982) 16 §:ää, ja lakiin lisättiin uudet pykälät puheval-

lasta ja kuulemisesta (16 a § ja 16 b §). Näihin säännöksiin viitataan työntekijäin eläkelain 10 c §:ssä.

Hallintomenettelylain 16 §: Vajaavaltaisen puolesta käyttää puhevaltaa hänen edunvalvojansa, huoltajansa tai muu laillinen edustajansa, jollei tässä pykälässä toisin säädetä.

Vajaavaltaisella on oikeus käyttää yksinään puhevaltaa sellaista tuloa tai varallisuutta koskevassa asiassa, jota hänellä on oikeus vallita.

Vajaavaltainen, joka on täyttänyt 18 vuotta, käyttää itse yksin puhevaltaansa henkilöään koskevassa asiassa, jos hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen. Alaikäisellä, joka on täyttänyt 15 vuotta, ja hänen huoltajallaan tai muulla laillisella edustajallaan on kummallakin oikeus erikseen käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka henkilökohtaista etua tai oikeutta.

Hallintomenettelylain 16 a §: Edunvalvoja, joka on määrätty täysivaltaiselle, käyttää päämiehensä ohella itsenäisesti puhevaltaa asioissa, jotka kuuluvat hänen tehtäviinsä. Jos edunvalvoja ja hänen päämiehensä ovat puhevaltaa käyttäessään eri mieltä, päämiehen kanta on ratkaiseva, jos hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen.

Jos päämiehen toimintakelpoisuutta on rajoitettu muulla tavoin kuin vajaavaltaiseksi julistamalla, edunvalvoja käyttää yksin päämiehen puhevaltaa asiassa, josta päämiehellä ei ole oikeutta päättää. Edunvalvoja ja hänen päämiehensä käyttävät kuitenkin yhdessä puhevaltaa asiassa, josta heidän tulee yhdessä päättää.

Hallintomenettelylain 16 b §: Edunvalvojan käyttäessä puhevaltaa on kuultava hänen päämiestään ja päämiehen käyttäessä puhevaltaa on kuultava edunvalvojaa, jos kuuleminen on tarpeen päämiehen edun vuoksi tai asian selvittämiseksi.

2.2

Hallintolainkäyttölain muutokset

Hallintolainkäyttölakia (586/1996) on muutettu siten, että sen säännökset puhevallasta vastaavat soveltuvin osin edellä selostettuja hallintomenettelylain säännöksiä. Hallintolainkäyttölakia noudatetaan eläkelaitosten päätöksiä koskevissa muutoksenhakuasioissa.

Lakiosasto

17.1.2000

3

TYÖNTEKIJÄIN ELÄKELAIN (TEL) MUUTOKSET

3.1

TEL:n 10 c §:n säännökset eläkeasioiden käsittelystä

Eläkeasioiden käsittelyssä noudatettavista periaatteista säädetään TEL:n 10 c §:ssä, joka sisältää viittaussäännökset myös edellä mainittuihin hallintomenettelylain 16, 16 a ja 16 b pykäliin. Työeläkeasioiden käsittelyssä noudatetaan siten soveltuvin osin samoja puhevaltaa ja toimintakelpoisuutta koskevia säännöksiä kuin hallintomenettelyssä yleensäkin. Eläkkeen hakemisesta ja maksamisesta on lisäksi erityissäännös TEL:n 19 b §:ssä.

TEL 10 c §:n 1 momentti: Käsiteltäessä eläkelaitoksessa tai eläketurvakeskuksessa tämän lain mukaista eläketurvan järjestämisvelvollisuutta, eläkehakemusta, eläkeoikeutta, eläkkeen määrää ja maksamista sekä takaisinperintää ja näihin rinnastettavia asioita asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on hänen etunsa vuoksi ilmeisen tarpeellista. Alle 15 vuotiaan puhevaltaa muussa kuin henkilöä koskevassa asiassa käyttää hänen edunvalvojansa. Muutoin käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin hallintomenettelylain (598/1982) 4, 6, 9 - 11, 16, 16 a, 16 b, 21, 23 ja 24 §:ssä ilmaistuja periaatteita.

3.2

TEL:n 19 b §:n säännökset eläkkeen hakemisesta ja maksamisesta

Pykälän ensimmäinen momentti sisältää poikkeussäännöksen siitä, kuka voi kiireellisissä tilanteissa hakea eläkettä sellaisen henkilön puolesta, jolle ei vielä ole ehditty määrätä edunvalvojaa.

Eläkkeen ja muun etuuden maksamisesta on säädetty saman pykälän toisessa momentissa. Holhoustoimilain 31 §:n mukaan päämiehen saatava on suoritettava edunvalvojalle tai edunvalvojan osoittamalle päämiehen tilille aina kun on kysymys varallisuudesta, josta edunvalvojan tulee huolehtia.

TEL 19 b §:n 1 ja 2 momentit: Jos se, jonka tämän lain mukaisesta etuudesta on kysymys, iän, vamman, sairauden tai muun syyn takia ei itse pysty hakemaan etuutta tai muuten hoitamaan etuutta koskevia asioitaan eikä hänellä ole edunvalvojaa, voi eläkelaitoksen hyväksymä asianosaisen lähiomainen tai muu henkilö, joka on pääasiallisesti huolehtinut hänestä, asianosaisen puolesta käyttää puhevaltaa tämän lain mukaista etuutta koskevassa asiassa.

Tämän lain mukainen etuus maksetaan etuuden saajalle, jolle se on myönnetty, jollei laissa toisin säädetä. Etuuden maksamisesta sille, jolla on edunvalvoja, on soveltuvin osin voimassa, mitä hol-

Lakiosasto

17.1.2000

houstonimesta annetussa laissa (442/1999) säädetään. Alle 15 vuotiaan etuus maksetaan kuitenkin hänen edunvalvojalleen.

Eläkelaitoksen menettelyistä eläkettä haettaessa ja maksettaessa on käytännön ohjeita kohdissa 5.3 - 5.6.

3.3

Puhevalta ja kuuleminen muutoksenhakuasioissa

TEL 21 §:n 3 momentti: Mitä 10 c §:n 1 momentin kahdessa ensimmäisessä virkkeessä säädetään asianosaisen ja edunvalvojan puhevallasta ja kuulemisvelvollisuudesta, on vastaavasti voimassa muutoksenhakumenettelyssä.

Muutoksenhakua käsitellään kohdassa 5.8.

4

YLEISIÄ SOVELTAMISPERIAATTEITA

Tässä kohdassa esitetään yleisiä käytännön ohjeita siitä, kenellä on edellä esitettyjen säännösten perusteella oikeus hoitaa työeläkeasioita toisen puolesta. Kohta 5 käsittää yksityiskohtaisia ohjeita eri käytännön tilanteisiin.

4.1

Puhevallan käyttäminen

Työeläkeasiassa puhevallan käyttämisellä tarkoitetaan muun muassa asian vireillepanoa, vaatimuksen esittämistä tai sellaisesta luopumista, suostumuksen ja selvityksen antamista sekä päätöksestä valittamista.

Täysivaltainen henkilö

Täysivaltainen henkilö käyttää puhevaltaa ja toimii täysin itsenäisesti työeläkeasiassaan.

Jos täysi-ikäiselle henkilölle **on määrätty edunvalvoja tueksi rajoittamatta henkilön toimintakelpoisuutta**, voivat sekä henkilö itse että edunvalvoja toimia työeläkeasiassa itsenäisesti (rinnakkainen puhevalta).

Henkilön toimintakelpoisuutta on rajoitettu

Jos täysi-ikäisen henkilön **toimintakelpoisuutta on rajoitettu taloudellisten asioiden osalta**, ja hänelle on tältä osin määrätty edunvalvoja, ainoastaan edunvalvoja yksin voi hoitaa päämiehen taloudellisia asioita. Taloudellisten asioiden käsite sisältää aina myös eläke- ja vakuutamisasioiden hoidon.

Lakiosasto

17.1.2000

Tuomioistuin voi myös rajoittaa päämiehen toimintakelpoisuutta nimenomaisesti työeläkeasioiden osalta. Tämä on mahdollista silloinkin, kun päämiehen toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu muissa asioissa tai muun varallisuuden suhteen.

Vajaavaltaiset henkilöt

Henkilö on **vajaavaltainen**, jos hän on

1. alle 18-vuotias tai
2. sellainen täysi-ikäinen (18 vuotta täyttänyt), joka on tuomioistuimen päätöksellä **julistettu vajaavaltaiseksi**.

Pääsääntöisesti vajaavaltaisen puolesta käyttää puhevaltaa työeläkeasiassa hänen edunvalvojansa.

Vajaavaltainen, joka on **täyttänyt 18 vuotta**, käyttää yksin puhevaltaa henkilöään koskevassa asiassa, jos hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen. Esimerkiksi eläkelaitoksen pyyntö lääkärin lisätutkimuksesta on tällainen vajaavaltaisen henkilöä koskeva asia. Tutkimuspyynnöstä toimitetaan kuitenkin tieto edunvalvojalle.

15-17 vuotiaan ollessa kysymyksessä on henkilöä tai henkilökohtaista etua tai oikeutta koskevissa asioissa sekä hänellä itsellään että hänen huoltajallaan kummallakin erikseen oikeus puhevallan käyttöön (rinnakkainen puhevalta).

15 vuotta täyttäneellä vajaavaltaisella on kuitenkin oikeus yksin käyttää puhevaltaa sellaista tuloa tai varallisuutta koskevassa asiassa, jota hänellä on oikeus vallita. Vajaavaltaisella on oikeus vallita sitä, minkä hän on vajaavaltaisuuden aikana omalla työllään ansainnut (housutoimilain 25 §). Myös vajaavaltaisuuden aikana saatuun työansioon kokonaan perustuva työeläke-etuus on omalla työllä ansaittua, joten 15 vuotta täyttänyt vajaavaltainen käyttää yksin puhevaltaa tällaista työeläke-etuutta koskevassa asiassa.

Alle 15 vuotiaan puhevaltaa käyttää hänen edunvalvojansa (huoltajansa).

Olosuhteiden muutokset

Jos työeläkepäättöksen antamisesta tai asian edellisestä käsittelyvaiheesta on kulunut vain vähän aikaa, voidaan olettaa, ettei olosuhteissa ole tapahtunut muutoksia. Siten puhevaltaa edelleen käyttää se, joka on käyttänyt sitä hakemusvaiheessa. Jos kuitenkin näyttää siltä, että henkilön olosuhteissa, kuten terveydentilassa, on tapahtunut asiaan vaikuttavia muutoksia, on selvitettävä uudelleen, kuka puhevaltaa käyttää. Tilanne on saattanut muuttua esimerkiksi siten, että henkilön toiminta-

Lakiosasto

17.1.2000

kelpoisuutta on rajoitettu hakemusvaiheen jälkeen, hänen edunvalvojansa on vaihtunut tai edunvalvojamääräys on kokonaan lakannut.

4.2

Lähiomaisen tai muun henkilön puhevalta

Jos henkilö ei sairauden, korkean iän tai muun syyn vuoksi pysty hakemaan eläkettä tai hoitamaan etuuttaan koskevia asioitaan eikä hänelle ole määrätty edunvalvojaa, voi **eläkelaitoksen hyväksymä** lähiomainen tai muukin henkilö toimia tilapäisesti hänen puolestaan. Tällöin edellytyksenä on, että henkilön etuudet ja oikeudet saattaisivat muutoin vaarantua.

Lähiomaisen tai muun henkilön oikeus käyttää puhevaltaa on siis **poikkeuksellista**. Se voidaan hyväksyä vain **kiireellisissä** tapauksissa ja silloin, kun edellä kerrotut edellytykset täyttyvät.

Lähiomainen tai muu henkilö voi esimerkiksi hakea eläkettä ja toimittaa asian ratkaisemiseen tarvittavaa lisäselvitystä, jos eläkkeen myöntäminen tai maksaminen muutoin viivästyisi kohtuuttomasti. Jos tällainen eläkelaitoksen hyväksymä henkilö hakee eläkettä toisen puolesta, eläkelaitoksen tulee neuvoa häntä ryhtymään toimenpiteisiin edunvalvojan määräämiseksi. Edes väliaikaista eläkepäättöstä ei voida antaa eikä myöskään eläkettä maksa ennen kuin edunvalvonta-asia on ratkaistu (kohdat 4.6 ja 5.5).

4.3

Kuuleminen

Asiassa kuullaan aina toimivaltaista edunvalvojaa. Lisäksi asianosaiselle (päämiehelle) varataan tarvittaessa ennen asian ratkaisemista tilaisuus antaa selvitys seikoista, jotka voivat vaikuttaa asian ratkaisuun. Kuuleminen ei edellytä, että asianosainen on toimivaltainen.

TEL:n 10 c §:ssä todetaan, että asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on hänen etunsa vuoksi ilmeisen tarpeellista. Kuulemisen tarpeellisuus harkitaan siten nimenomaan asianosaisena olevan henkilön näkökulmasta katsoen. Jos siis kuulemisen on katsottava olevan päämiehen edun vuoksi ilmeisen tarpeellista, päämiestä on kuultava, vaikka hänellä ei olekaan oikeutta käyttää puhevaltaa asiassa.

Kuuleminen voi olla tarpeen esimerkiksi silloin, kun työeläkeasiassa saadut tiedot ovat ristiriitaiset tai johtaisivat eläkkeen lakkauttamiseen tai alentamiseen. Myös harkinnanvaraisissa asioissa voi asian perusteellinen selvittäminen edellyttää kuulemistä. Jos kuitenkin on ilmeistä, että asianosainen ei selvästikään ymmärrä asian merkitystä, häntä ei ole tarpeen kuulla.

Vaikka muutoin kuulemisesta onkin TEL:n 10 c §:ssä oma erityissäännöksensä, rinnakkaisen puhevallan tapauksissa sovelletaan suoraan hallintomenettelylain 16 b §:n kuulemisääntöä. Sen mukaan sekä päämiestä että edunvalvojaa on kuultava, jos kuuleminen on tarpeen päämiehen edun vuoksi tai asian selvittämiseksi.

Jos siis edunvalvoja hoitaa työeläkeasiaa, on myös henkilöä itseään kuultava, jos se on tarpeen hänen etunsa vuoksi. Vastaavasti henkilön itsensä hoitaessa asiaa eli käyttäessä puhevaltaa on kuultava edunvalvojaa, jos sitä pidetään tarpeellisenä. Esimerkiksi työsuhteselvittelyasiassa (SITO-asiassa) ja vakuuttamisasiassa on asianosaisen ohella kuultava hänen edunvalvojaansa, jos se on päämiehen edun vuoksi tarpeen.

Myös lähiomaisen tai muun eläkelaitoksen hyväksymän henkilön hoitaessa tilapäisesti eläkeasiaa asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on hänen etunsa vuoksi ilmeisen tarpeellista.

Kuulemista muutoksenhakuasian yhteydessä käsitellään kohdassa 5.8.

4.4

Ratkaiseminen päämiehen edun mukaisesti ristiriitatilanteissa

Edunvalvoja ja päämies saattavat olla eri mieltä siitä, miten asiassa tulee menetellä. Jos heillä on rinnakkainen puhevalta, päämiehen kanta on ratkaiseva, jos hän kykenee ymmärtämään, mitä asia hänelle merkitsee. Ristiriitatilanteessa asia viime kädessä ratkaistaan päämiehen edun mukaisesti. Sitä ennen molempia osapuolia on kuitenkin kuultava.

Tilanteissa, joissa yhteisymmärrystä osapuolten välillä ei yrityksistä huolimatta saavuteta, eläkelaitos ratkaisee asian ja antaa päätöksen, josta sekä päämiehellä että edunvalvojalla on mahdollisuus valittaa.

Päämiehen edun arvioiminen

Työeläkeasioissa ei aina ole kiistatta selvää, milloin ratkaisu on päämiehen edun mukainen. Esimerkiksi MYEL- tai YEL-työtulon tarkistaminen vahvistettua työtuloa pienemmäksi pienentää vakuutusmaksuja, mutta samalla myös aikanaan myönnettävää eläkettä.

Myöskään eläkehakemuksen tekovaiheessa eri eläkelajien valinta ei aina ole hakijan edun kannalta selvä. Vaikka toinen eläke olisi määrältään toista pienempi, saattaa se hakijan kannalta muusta syystä olla hänelle edullisempi.

Esimerkki: Henkilö haluaisi hakea varhennettua vanhuuseläkettä kun taas edunvalvoja hakisi hänelle yksilöllistä varhaiseläkettä. Koska yksilöllinen varhaiseläke olisi määrältään varhennettua vanhuuseläkettä suurempi, se tulisi myöntää, ellei selvityksistä

Lakiosasto

17.1.2000

käy ilmi esimerkiksi, että hakija haluaisi vielä jatkaa työskentelyä tai hänellä olisi joku muu perusteltu syy valintaansa.

Työeläkkeen lajilla saattaa olla vaikutusta muiden lakien mukaisten etuuksien saamiseen ja määrään. Henkilön kannalta katsottuna mahdollisimman iso kokonaiseläketurva on edullisin, vaikka etuudet tulisivatkin eri järjestelmistä. Tämä saattaisi joissain tilanteissa vaikuttaa henkilön ratkaisuun.

Tämän kaltaisissa tilanteissa eläkelaitos käyttää harkintaa ja kuultuaan henkilöä ja edunvalvojaa pyrkii löytämään henkilön kannalta parhaimman vaihtoehdon.

4.5

Eläkelaitoksen velvollisuus selvittää henkilön oikeustoimikelpoisuus

Uusituissa hakemuslomakkeissa on kohta, jossa eläkkeen hakijalta tiedustellaan, onko hänelle määrätty edunvalvoja. Jos hakija ei ole näin itse ilmoittanut edunvalvojasta, eläkelaitoksen ei tarvitse jokaisen hakemuksen käsittelyn yhteydessä erikseen tarkistaa henkilön oikeustoimikelpoisuutta ja sitä, onko hänelle määrätty edunvalvoja.

Holhousasioiden rekisteristä edunvalvojamääräyksen olemassaolo on tarkistettava vain silloin, jos on syytä epäillä, ettei henkilöllä itsellään ole oikeutta asioiden hoitamiseen, tai ettei hän kykene niitä hoitamaan. Asian selvittämiseen voivat antaa aihetta esimerkiksi eläkehakemuksen tiedot, henkilön erittäin korkea ikä tai tiedot terveydentilasta.

4.6

Eläkelaitoksen velvollisuus toimia edunvalvojan määräämiseksi

Eläkelaitoksella ei ole velvollisuutta ryhtyä toimenpiteisiin edunvalvojan määräämiseksi, vaikka olisikin aihetta epäillä hakijan ehkä olevan edunvalvonnan tarpeessa. Sillä, joka on saanut tiedon edunvalvonnan tarpeesta ilmeisesti olevasta henkilöstä, on kuitenkin vaitiolovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa asiasta holhousviranomaiselle (holhoustoimilain 91 §).

Eläkelaitos tekee tällaisen ilmoituksen vain silloin, kun henkilön edunvalvonnan tarve on selvä ja henkilö itse tai hänen lähipiirinsä ovat kieläytyneet ryhtymästä toimenpiteisiin edunvalvojan määräämiseksi. Ilmoittamisen tarve arvioidaan tapauskohtaisesti.

Ilmoitus edunvalvonnan tarpeesta tehdään sille maistraatille, jonka toimialueella henkilöllä, jota ilmoitus koskee, on kotikunta. Jos hänellä ei ole kotikuntaa Suomessa, ilmoitus tehdään sille holhousviranomaiselle, jonka toimialueella hän pääasiallisesti oleskelee. Ilmoituksessa annetaan vain tieto siitä, että henkilö mahdollisesti tarvitsee edunvalvojaa. Ilmoituksen saatuaan holhousviranomaisen on selvitettävä henkilön edunvalvonnan tarve ja ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Tällä pyritään turvaamaan se, että edunvalvonnan tarpeessa olevat pääsevät mahdollisimman pian edunvalvonnan piiriin. Tavoitteena on ennaltaehkäistä sellaiset väärinkäytöstilanteet, joissa henkilön tilaa käytettäisiin epäasiallisella tavalla hyväksi.

Seuraavassa on kaksi esimerkkitapausta, joissa eläkelaitoksen tulisi harkita toimenpiteisiin ryhtymistä.

Esimerkki 1: Eläkelaitokseen ottaa yhteyttä henkilö, joka ilmoittaa toimivansa eläkkeenhakijan puolesta, koska hakija itse ei pysty enää huolehtimaan taloudellisista asioistaan sairauden yms. syyn vuoksi. Jos saadun selvityksen perusteella on ilmeistä, että hakija on edunvalvonnan tarpeessa, eläkelaitoksen on pyydettävä eläkkeenhakijan puolesta toimivaa henkilöä huolehtimaan edunvalvojamääräyksen hankkimisesta.

Vain, jos tämä henkilö kieltäytyy tarvittavista toimenpiteistä ja edunvalvonnan tarve on ilmeinen, eläkelaitoksen tulisi ilmoittaa asiasta holhousviranomaiselle.

Esimerkki 2: Henkilö ottaa itse yhteyttä eläkelaitokseen, ja asian käsittelyssä ilmenee, että hän ei kykene huolehtimaan taloudellisista asioistaan. Henkilöä itseään tulisi kehottaa harkitsemaan edunvalvojan hankkimista. Jos hän kieltäytyy toimimasta, eläkelaitoksen on tapauskohtaisesti harkittava, ottaako se asiassa yhteyttä holhousviranomaiseen.

4.7

Tietojen anto ja salassapito

Vajaavaltaisen ja edunvalvojan oikeus saada tietoja

Oikeus saada itseään koskevia tietoja ei riipu henkilön oikeustoimikelpoisuudesta. Sekä täysi-ikäinen että alaikäinen vajaavaltainen on oikeutettu pyyntönsä perusteella saamaan itseään koskevia tietoja.

Tämä oikeus koskee myös salassapitosäännösten piiriin kuuluvia taloudellisia tietoja ja tietoja terveydentilasta. Tiedonsaantioikeutta rajoitetaan vain silloin, kun tietojen antamisesta voisi aiheutua vakavaa vaaraa henkilön itsensä terveydelle taikka jonkun muun oikeuksille. Rajoitus on sama sekä täysi- että vajaavaltaisella.

Pääsääntöisesti edunvalvojan oikeus saada tietoja on yhtä laaja kuin päämiehelläkin. Edunvalvoja voi kuitenkin saada tietoja vain niistä asioista, joiden hoitaminen on hänelle annettu (holhoustoimilain 89 §). Edunvalvojan toimivallan laajuus on sen vuoksi varmistettava tutustumalla edunvalvojamääräyksen sisältöön. Edunvalvojalle voidaan antaa vain niihin asioihin liittyviä tietoja, joissa edunvalvojalla on valta toimia päämiehen sijasta tai rinnalla. Terveydentilaa koskevien tietojen antamisessa tulee noudattaa erityistä huolellisuutta.

Holhousviranomaisen tiedonsaantioikeus

Eläketurvakeskuksen ja eläkelaitosten on salassapitosäännösten estämättä annettava holhousviranomaiselle ja tuomioistuimelle tiedot, joita ne tarvitsevat niissä vireillä olevan asian ratkaisemiseksi (holhousvoimilain 90 §).

Tiedot annetaan lähtökohtaisesti maksutta, ellei siitä aiheudu eläkelaitokselle huomattavia kustannuksia. Eläkelaitoksia koskevat salassapitosäännökset eivät myöskään rajoita tietojen antamista holhousviranomaiselle silloin, kun eläkelaitos havaitsee jonkun henkilön olevan edunvalvonnan tarpeessa. Tällöinkin voidaan antaa ainoastaan edunvalvonta-asian ratkaisemisen kannalta tarpeelliset tiedot terveydentilasta ja taloudellisista asioista.

5

ERITYISOHJEITA SOVELTAMISKÄYTÄNTÖÖN

5.1

Vakuuttamisasiat

Yrittäjien eläkelain (YEL) ja maatalousyrittäjien eläkelain (MYEL) mukainen vakuuttaminen

Vakuuttamisasioissa sovelletaan kohdan 4 yleisiä periaatteita.

Tällaisia YEL- ja MYEL-vakuuttamisasioita ovat muun muassa vakuutuksen ottaminen, työtulon alentaminen tai korottaminen sekä vakuutuksen päättäminen.

TEL -vakuuttaminen

Yrityksen nimissä työntekijälle saattaa hakea TEL-vakuutusta henkilö, joka on vajaavaltainen, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu tai jolle on määrätty edunvalvoja. Silloin noudatetaan kyseisen yrityksen yhtiömuodon yhtiöoikeudellisia säännöksiä ratkaistaessa, kenellä on oikeus toimia yhtiön puolesta.

Pääsääntö on, että vajaavaltaisella ei ole oikeutta edustaa yhtiötä. Lisäksi on selvitettävä, onko tätä oikeutta edunvalvojallakaan. Myös henkilön toimintakelpoisuuden rajoittaminen voi estää henkilön toimimisen yhtiön nimissä.

5.2

Työsuhteselvittelyasiat (SITO) ja Eläketurvakeskuksen soveltamisratkaisut

Myös työsuhteselvittelyasioissa menettely määräytyy kohdassa 4 olevien yleisten ohjeiden mukaisesti. Samoin menetellään asioissa, joissa on pyydetty ETK:sta soveltamisratkaisua siitä, minkä työeläkelain mu-

Lakiosasto

17.1.2000

kaisesti ja miltä ajalta henkilön työskentely on mahdollisesti vakuutettava.

Alaikäinen, joka on täyttänyt 15 vuotta, saa käyttää puhevaltaa henkilökohtaista etuaan tai oikeuttaan koskevassa asiassa. Tällaiseksi asiaksi katsotaan esimerkiksi työsuhteen olemassaolon tai sen ehtojen vahvistaminen. Näin ollen 15-vuotta täyttänyt voi pyytää itse SITO-päätöstä tai soveltamisratkaisua. Hänen edunvalvojallaan on kuitenkin asiassa rinnakkainen puhevalta.

5.3

Eläkkeen hakeminen ja asian vireillepano

Mitä puhevallasta ja kuulemisesta on kirjoitettu kohdassa 4, koskee myös eläkkeen hakemista ja hakemuksen käsittelyä. Toisen puolesta eläkettä voi hakea se, jolla on puhevalta hänen eläkeasiassaan. Yleiskirjeen lopussa on taulukko siitä, kenellä on eri tilanteissa oikeus hakea eläkettä.

Vireilletulo

Hakemus tulee vireille sinä päivänä, kun se on jätetty eläkelaitokseen, eläkelaitoksen palvelupisteeseen tai kansaneläkelaitoksen toimistoon, vaikka hakemuksesta puuttuisikin asianmukainen allekirjoitus. Eläkelaitos hankkii tarvittavan allekirjoituksen siltä henkilöltä, jolla on oikeus käyttää asiassa puhevaltaa. Jos eläkelaitoksen hyväksymä lähiomainen on kiireellisessä tapauksessa hoitanut asiaa, riittää hakemusvaiheessa hänen allekirjoituksensa.

Täysivaltaiset hakijat

Eläkettä hakee tavallisesti täysivaltainen henkilö. Hän toimii täysin itsenäisesti omassa eläkeasiassaan.

Jos hakijalle on määrätty edunvalvoja, mutta hakijan toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu, voi eläkehakemuksen tehdä ja allekirjoittaa joko päämies itse tai edunvalvoja.

Jos eläkkeenhakijan toimintakelpoisuutta on rajoitettu taloudellisten asioiden (esimerkiksi eläkeasioiden) hoitamisen osalta, eläkehakemuksen voi tehdä ja allekirjoittaa ainoastaan edunvalvoja.

Vajaavaltaiset hakijat

Eläkettä hakee ja eläkehakemuksen allekirjoittaa vajaavaltaisen puolesta hänen edunvalvojansa. Alaikäisen ollessa kysymyksessä edunvalvoja on yleensä hänen huoltajansa.

Vajaavaltaisella on kuitenkin oikeus määrätä siitä omaisuudesta, jonka hän on vajaavaltaisuuden aikana omalla työllään ansainnut (kohta 4.1). Työeläke-etuus, joka kokonaan perustuu vajaavaltaisuuden aikana

saatuun työtuloon, on tällaista omaisuutta. Tämän vuoksi 15 vuotta täyttäneellä vajaavaltaisella on oikeus itse hakea työkyvyttömyyseläkettä. Sen sijaan vajaavaltaiseksi julistetun puolesta työkyvyttömyyseläkettä hakee pääsääntöisesti edunvalvoja, koska tällöin eläke ei yleensä perustu kokonaan vajaavaltaisuuden aikana ansaittuun työtuloon.

Perhe-eläkkeen lapseneläke ei ole sellainen etuus, jota 15 vuotta täyttänyt voi itse hakea, koska se ei perustu hänen omaan työhönsä. Perhe-eläkettä hakee siis aina edunvalvoja (huoltaja).

Alle 15-vuotias ei voi itse hakea eläkettä, vaan hakemuksen tulee olla hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa tekemä ja allekirjoittama.

5.4

Eläkehakemuksen käsittely

Eläkkeenhakijan puhevalta tulisi aina pyrkiä selvittämään mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Uusitussa eläkehakemuksessa hakijalta tiedustellaan, onko hänelle määrätty edunvalvojaa. Jos edunvalvoja on määrätty, häntä pyydetään toimittamaan eläkehakemuksen liitteeksi jäljennös edunvalvojamääräyksestä. Eläkehakemuksella ilmoitetun tiedon perusteella hakemuksen käsittely voidaan pääsääntöisesti aloittaa jäljempänä kerrottujen periaatteiden mukaisesti.

Edunvalvojaa ei ole määrätty

Jos eläkkeenhakija on ilmoittanut, että edunvalvojaa ei ole määrätty, eläkelaitos voi täysi-ikäisen (18 vuotta täyttäneen) henkilön osalta lähtökohtaisesti olettaa, että henkilö on täysivaltainen. Erillistä tarkistusta holhousasioiden rekisteristä ei tarvitse säännönmukaisesti tehdä.

Mikäli kuitenkin eläkehakemuksessa ja sen liitteissä olevista tiedoista (esimerkiksi hakijan erittäin korkean iän tai terveydentilasta saatujen tietojen perusteella) voidaan päätellä, että hakijalla saattaa olla edunvalvoja, tulee eläkelaitoksen tarkistaa tiedot holhousasioiden rekisteristä.

Jos edunvalvojaa ei ole määrätty, mutta henkilön oletetaan olevan edunvalvonnan tarpeessa, tulee eläkelaitoksen toimia kohdissa 4.5 ja 4.6 esitetyllä tavalla. Eläkkeenhakija ei voi tällöin enää valtakirjalla valtuuttaa toista henkilöä toimimaan puolestaan eläkeasiassa.

Edunvalvoja on määrätty

Jos eläkkeenhakijalle on määrätty edunvalvoja, hänen tulee eläkehakemuksen yhteydessä esittää eläkelaitokselle edunvalvojamääräys, josta käy ilmi muun muassa edunvalvojan tiedot sekä se, miten päämiehen toimintakelpoisuutta mahdollisesti on rajoitettu. Jos edunvalvoja

ei ole näin menetellyt, eläkelaitoksen tulee oma-aloitteisesti selvittää edunvalvojamääräystä koskevat tiedot holhousasioiden rekisteristä.

Holhousasioiden rekisteristä löytyvät muun muassa tiedot mahdollisesta edunvalvojasta, tieto siitä onko henkilön toimintakelpoisuutta rajoitettu tai onko hänet julistettu vajaavaltaiseksi. Rekisteristä ei kuitenkaan löydy (ainakaan heti lainmuutoksen voimaantullessa) tietoa siitä, miten henkilön toimintakelpoisuutta on rajoitettu. Eläkelaitoksen tulee tällöin tiedustella toimintakelpoisuuden rajoituksista asianomaisesta maistraatista (katso tarkemmin kohta 1.6).

Jos sekä päämies itse että edunvalvoja toimittavat eläkelaitokselle samanaikaisesti eläkehakemukset ja molemmilla on myös oikeus tehdä eläkehakemus, toimitaan kohdassa 4.4 esitetyn periaatteen mukaisesti.

Jos henkilö itse hakee eläkettä, vaikka hänen toimintakelpoisuuttaan on rajoitettu eläkeasian hoitamisen osalta, eläkelaitoksen tulee kääntyä asiassa edunvalvojan puoleen. Hakemus voidaan tällöin lähettää edunvalvojalle tarkistamista ja allekirjoittamista varten.

Alaikäisen edunvalvojan selvittäminen

Alaikäisen (alle 18-vuotiaan) edunvalvojina toimivat pääsääntöisesti hänen huoltajansa eli vanhempansa. Eläkelaitos voi lähtökohtaisesti luottaa siihen, ettei muuta edunvalvojaa ole asetettu. Holhousasioiden rekisteristä ei näy edunvalvojana olevien vanhempien tietoja. Sen sijaan sieltä käy ilmi, jos joku muu henkilö on asetettu edunvalvojaksi.

Tarkistaessaan vanhempien tietoja Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmästä eläkelaitokset voivat kuitenkin samalla tarkistaa järjestelmässä olevasta holhousasioiden rekisteristä, ettei muuta henkilöä ole määrätty edunvalvojaksi.

Viivästyskorotuksen määräytyminen

Eläkettä ei voida panna maksuun ennen kuin tiedot edunvalvojasta ja muut maksamisessa tarvittavat tiedot on luotettavasti selvitetty. Jo eläkehakemuksen käsittelyn yhteydessä eläkelaitoksessa selvitetään, kelle ja kenen ilmoittamalle pankkitilille eläke voidaan maksaa.

Eläkehakemuksen käsittelyaika, jonka perusteella viivästyskorotuksen maksuvelvollisuus määräytyy, alkaa kulua vasta sitten, kun asianmu-
kaisten allekirjoitusten lisäksi kaikki muut tarvittavat tiedot (mm. tieto edunvalvojamääräyksen sisällöstä) eläkkeen maksamista varten ovat eläkelaitoksen käytettävissä.

Lakiosasto

17.1.2000

5.5

Eläkepäätöksen antaminen

Päätös **osoitetaan** aina päämiehelle itselleen.

Jos henkilöllä ja hänen edunvalvojallaan on rinnakkainen puhevalta asiassa, päätös **postitetaan** molemmille. Kummallakin on itsenäinen muutoksenhakuoikeus.

Jos kuitenkin vain edunvalvojalla on oikeus käyttää puhevaltaa eläkeasiassa, päätös **postitetaan** ainoastaan edunvalvojalle hänen ilmoittamaansa osoitteeseen.

Jos lähiomainen tai joku muu henkilö on poikkeuksellisesti hakenut eläkettä henkilön puolesta, päätöksen antamista lykätään, kunnes edunvalvonta-asia on ratkaistu. Eläkettä ei kuitenkaan voida laittaa maksuun ennen kuin tiedetään, kenelle ja mille pankkitilille se kuuluu maksaa. Näin myöskään muutoksenhakuaika ei ala kulua ennen kuin edunvalvoja on määrätty ja eläkepäätös annettu.

5.6

Eläkkeen maksaminen

Eläkkeen maksamisesta on TEL:ssä erityissäännös 19 b §:n 2 momentissa (kohta 3.2). Yleiskirjeen lopussa on taulukko siitä, kenelle eläke eri tilanteissa maksetaan.

Pääsääntöisesti eläke maksetaan täysi-ikäiselle eläkkeensaajalle itselleen hänen ilmoittamalleen tilille.

Jos eläkkeensaajalle on määrätty työeläkeasiassa puhevaltainen edunvalvoja, eläke maksetaan edunvalvojan ilmoittamalle tilille. Eläkelaitoksella ei ole kuitenkaan tällaisessa tilanteessa velvollisuutta maksaa eläkettä osissa, esimerkiksi siten, että puolet maksettaisiin edunvalvojalle ja puolet eläkkeensaajalle.

Eläkkeen maksaminen vajaavaltaiselle

Vajaavaltaiseksi julistetun eläkkeensaajan eläke maksetaan edunvalvojalle tai edunvalvojan ilmoittamalle päämiehen tilille.

15-vuotta täyttäneen alaikäisen työkyvyttömyyseläke maksetaan eläkkeensaajalle itselleen. Tällainen eläke perustuu kokonaan vajaavaltaisuuden aikana ansaittuun työansioon (kohta 5.3).

Alle 18 vuotiaan perhe-eläkkeen lapseneläke maksetaan aina edunvalvojalle (huoltajalle).

Samoin alle 15 vuotiaan eläke maksetaan aina edunvalvojalle (huoltajalle).

Eläkelaitoksen menettely selvittäessä, kenelle eläke maksetaan

Jos eläkkeensaajalle on määrätty edunvalvoja, eläkelaitos maksaa eläkkeen edunvalvojan ilmoittamalle tilille. Eläkelaitoksen ei tällöin tarvitse erikseen tarkistaa esimerkiksi sitä, kenen tilinumeron edunvalvoja on eläkehakemuksella ilmoittanut.

Henkilölle itselleen maksettu suoritus on pätemätön, jos maksaja tiesi tai hänen olisi olosuhteisiin nähden pitänyt tietää, että eläkkeen vastaanottaminen kuului edunvalvojalle. Eläkelaitos on tällöin velvollinen suorittamaan eläkkeen edunvalvojalle ja perimään aiheuttomasti maksetun eläkkeen takaisin eläkkeensaajalta takaisinperintää koskevien säännösten (TEL 17 b §) mukaisesti.

Eläkelaitoksen velvollisuudesta selvittää henkilön oikeustoimikelpoisuus ja eläkelaitoksen toimenpiteistä edunvalvojan määräämiseksi on selvitetty kohdissa 4.5 ja 4.6.

Jatkopäätösten yhteydessä voidaan lähtökohtaisesti luottaa siihen, että jo ensimmäisen päätöksen yhteydessä on selvitetty, kenelle eläke tulee maksaa. Joskus eläkkeensaajan terveydentilasta saadun selvityksen tai muiden tietojen perusteella on erityinen aihe epäillä, että eläkkeensaajalle on edellisen päätöksen jälkeen määrätty edunvalvoja tai että hän olisi edunvalvojan tarpeessa. Eläkelaitoksen on tällöin ennen eläkkeen maksamista selvittävä asia ja ryhdyttävä edellä selostettuihin tarvittaviin toimenpiteisiin.

Jos eläke on myönnetty toistaiseksi, eläkelaitoksen ei edellytetä selvittävän joka suorituksen yhteydessä, onko eläkkeensaajalle tällä välin määrätty edunvalvoja.

Menettely maksun saajan muuttuessa

Jos eläkettä on maksettu eläkkeensaajalle itselleen, ja eläkelaitos saa tiedon siitä, että hänelle on määrätty edunvalvoja, eläkelaitos ilmoittaa maksamisen muutoksesta eläkkeensaajalle kirjeellä. Samoin menetellään, jos edunvalvontamääräys päättyy tai se lakkautetaan, ja eläke maksetaan jatkossa eläkkeensaajalle itselleen. Tällöinkään päätöstä ei anneta, koska eläkepäätöksessä vahvistetut eläkkeen määrä ja perusteet eivät muutu. Muutos eläkkeen maksamisessa johtuu holhousviranomaisen eikä eläkelaitoksen päätöksestä.

5.7

Eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuus eläkelaitokselle

Työeläkelaeissa on säännöksiä, joiden mukaan eläkkeensaaja on velvollinen ilmoittamaan tietyistä muutoksista eläkelaitokselle. Ilmoituksen

laiminlyömisestä tai virheellisestä ilmoituksesta saattaa olla epäedullisia seuraamuksia.

Esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeen saajan on ilmoitettava eläkelaitokselle työkykynsä palautumisesta ja kuntoutuksen keskeytymisestä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saajan on ilmoitettava ryhtymisestään ansiotyöhön.

Ilmoittamisen suhteen ovat voimassa samat periaatteet kuin toimimisesta eläkeasioissa toisen puolesta yleensä. Vajaavaltaisen puolesta ilmoittamisesta huolehtii edunvalvoja. Näin on myös silloin, kun henkilön toimintakelpoisuutta on rajoitettu siten, että rajoitus kattaa eläkeasiat (puhevallan käyttämisestä enemmän kohdassa 4.1).

Kun annetaan päätös vajaavaltaisen henkilön tai sellaisen henkilön työeläkeasiassa, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, on jo eläkepäättöksessä syytä erityisesti korostaa edunvalvojan ilmoitusvelvollisuutta. Päätöksiin tulee laittaa selkeästi esiin ne asiat, joista edellytetään ilmoitusta eläkelaitokselle. Myös edunvalvontamääräyksen päättymisestä ja edunvalvojien vaihtumisesta tulisi ilmoittaa eläkelaitokseen.

5.8

Muutoksenhaku

Puhevalta oikaisu- ja valitusasioissa

Päämiehen ja edunvalvojan puhevalta oikaisu- ja valitusasioissa määräytyy samalla tavalla kuin asioiden vireillepanossa ja käsittelyssä yleensä. Hakemusta käsiteltäessä on selvitetty, kuka voi toimia asiassa asianomaisen puolesta ja missä tilanteissa. Sama henkilö käyttää puhevaltaa myös muutoksenhaun yhteydessä.

Kuitenkaan TEL:n 19 b §:n 1 momentissa tarkoitettu tilapäinen ja poikkeuksellinen puhevallan käyttö ei ulotu enää muutoksenhakuun. Näin ollen lähiomainen tai muu eläkkeenhakijan eläkeasiaa hakemusvaiheessa tilapäisesti hoitava henkilö ei voi hakea enää muutosta eläkeasiassa annettuun päätökseen.

Mikäli työeläkepäättöksen antamisesta on kulunut vain vähän aikaa, voidaan olettaa, ettei olosuhteissa ole tapahtunut muutoksia. Siten puhevaltaa eläkelautakunnassa käyttää edelleen se, joka on käyttänyt puhevaltaa jo työeläkeasian käsittelyn aikaisemmassakin vaiheessa.

Jos asiassa valitetaan edelleen vakuutusosoikeuteen, puhevalta on sillä, joka on sitä eläkelautakunnan käsittelyn aikana käyttänyt, paitsi jos eläkelaitoksen tietoon tulee, että tilanne on muuttunut. Jos muutoksia on tapahtunut, puhevaltakysymys ratkaistaan kuten hakemusvaiheessa.

Eläkelautakunta ja viime kädessä vakuutusosoikeus ratkaisevat sen, kenellä on oikeus käyttää puhevaltaa näissä muutoksenhakuelimissä.

Puhevalta tulee uudelleen harkittavaksi myös silloin, kun lainvoimainen eläkelaitoksen antama päätös itseoikaistaan eläkelaitoksessa eläkkeensaajan eduksi, päätöksessä ollut asia-, kirjoitus- tai laskuvirhe korjataan, päätöksestä tehdään perustevalitus tai haetaan eläkelaitoksen päätöksen poistamista vakuutusosoikeudelta. Näissä tilanteissa puhevallan uudelleen selvittäminen saattaa olla tarpeen esimerkiksi silloin, jos työeläkepäättöksen antamisesta on kulunut pitkä aika (puhevallan käytämisestä enemmän kohdassa 4.1).

Siitä, kenellä on oikeus hakea muutosta päätökseen ja kuulemisesta muutoksenhakuasioissa yleensä on kirjoitettu ETK:n yleiskirjeessä A 45/94 (Työeläkeasioiden käsittely ja muutoksenhaku).

Kuuleminen muutoksenhakutilanteessa

Kun eläkelaitoksen on kuultava edunvalvojaa tai päämiestä itseään valitusasian käsittelyn yhteydessä, eläkelaitos lähettää jäljennöksen edunvalvojan valituksesta päämiehelle ja päinvastoin, sekä ilmoittaa lähetekirjeessään minkä ajan kuluessa vastaanottajan on toimitettava lausuntonsa toisen osapuolen tekemästä valituksesta eläkelaitokselle. Kuulemisen tarpeellisuus ratkaistaan kuten kuulemisen tarpeellisuus työeläkeasiassa yleensä (kohta 4.3).

Toisen osapuolen kuuleminen valitusasian käsittelyn yhteydessä katsotaan sellaiseksi lisäselvitykseksi, jonka perusteella eläkelaitoksen määräaika asian siirtämiseksi muutoksenhakuelimelle pitenee 60 päivään. Eläkelaitos antaa lausuntonsa valituksesta vasta kuulemisen jälkeen. Tällä tavoin eläkelaitos voi lausunnossaan ottaa kantaa tapaukseen kokonaisuudessaan.

Itseoikaisutilanteet

Eläkelaitos voi itseoikaista päätöksensä valitusasian käsittelyn yhteydessä vain, jos se kaikilta osin suostuu valittajan esittämiin vaatimuksiin. Tilanteissa, joissa sekä päämiehellä että edunvalvojalla on puhevalta ja he ovat eri mieltä asioista, eläkelaitos ei voi itseoikaista päätöstään, jos se suostuu vain toisen esittämiin vaatimuksiin tai vain osittain kummankin vaatimuksiin. Näissä tapauksissa eläkelaitos ottaa vastineessaan kantaa kaikkiin esitettyihin vaatimuksiin ja siirtää sen jälkeen asian käsittelyn muutoksenhakuelimelle.

Kirje, jossa ilmoitetaan, että valitus siirretään muutoksenhakuelimelle ja jäljennös eläkelaitoksen vastineesta valitusasiassa lähetetään aina sille, jolla on puhevalta valitusasiassa.

Lakiosasto

17.1.2000

Asiavirhe

Asiavirheen korjaaminen asianosaiselle epäedulliseen suuntaan edellyttää hänen suostumustaan. Tällaisessa oikaisutapauksessa asioidaan sen kanssa, jolla on puhevalta asiassa. Jos puhevalta on rinnakkainen, molempia osapuolia on kuultava ja molemmilta on myös saatava suostumus virheen korjaamiseen.

5.9

Valtakirja

Mitä edellä on sanottu puhevallasta muutoksenhakuasioissa, koskee myös valtuutusta. Kun henkilöllä on itsenäinen puhevalta, hän voi valtuuttaa jonkun hoitamaan valitusasiaansa. Jos yksin edunvalvojalla on puhevalta eläkeasiassa, päämiehen muulle henkilölle antama valtuutus on vaikutukseton. Tällöin eläkelaitoksen on ilmoitettava annetusta valtakirjasta edunvalvojalle.

Mikäli päämiehellä ja edunvalvojalla on asiassa rinnakkainen puhevalta, tulisi ensisijaisesti edunvalvojan edustaa päämiestä. Edunvalvojahan on nimenomaan määrätty päämiehen tueksi tilanteisiin, joissa tämän ei katsota pystyvän toimimaan itse. Eläkelaitoksen on ilmoitettava edunvalvojalle, jos päämies valtuuttaa jonkun muun hoitamaan asiaansa.

5.10

Perintä ja ulosotto

Silloin, kun henkilölle on määrätty edunvalvoja toimimaan hänen tukenaan, hänen toimintakelpoisuuttaan on rajoitettu tai hänet on julistettu vajaavaltaiseksi, eläkelaitos asioi aina puhevaltaisen henkilön kanssa (puhevaltaa on käsitelty kohdassa 4.1).

Siitä huolimatta, että henkilöllä on työeläkeasiassa puhevaltainen edunvalvoja, perintään ja ulosottoon liittyvät asiakirjat (kirjelmät, päätökset, laskut) **osoitetaan** aina maksuvelvolliselle. Jos maksuvelvollisella ja hänen edunvalvojallaan on rinnakkainen puhevalta, asiakirjat **postitetaan** heille molemmille.

Jos vain edunvalvojalla on oikeus käyttää puhevaltaa, asiakirjat **postitetaan** ainoastaan edunvalvojalle hänen ilmoittamaansa osoitteeseen. Menettelyssä noudatetaan samoja periaatteita kuin eläkepääätöksen antamisessa ja postittamisessa (kohta 5.5).

Lakiosasto

17.1.2000

6

VOIMAANTULO JA SIIRTYMÄVAIHE

Holhoustoimilaki tuli voimaan 1.12.1999. Holhoojaan ja vanhan holhouslain nojalla määrättyyn uskottuun mieheen sovelletaan holhoustoimilain voimaantumisen jälkeen mitä edunvalvojasta säädetään. Heillä on siis edelleenkin oikeus esimerkiksi hakea eläkettä päämiehen puolesta.

Holhouslainsäädännön uudistamisesta johtuvat muutokset työeläkelainsäädäntöön tulivat voimaan 1.1.2000. Työntekijäin eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksessä on todettu, että jos asiansaamisen etuus on maksettu holhoojalle, huoltajalle, uskotulle miehelle tai muulle eläkelaitoksen hyväksymälle henkilölle tai muulle taholle lain tullessa voimaan, etuuden maksaminen tälle jatkuu, kunnes eläkelaitokselle on ilmoitettu muusta edunvalvojasta, jolla on oikeus nostaa asiansaamisen etuus.

Näin ollen eläkelaitos voi 1.1.2000 jälkeenkin jatkaa eläkkeen maksamista esimerkiksi eläkelaitoksen hyväksymälle henkilölle tai sosiaalihuollon viranomaiselle, kunnes se on saanut tietää muusta edunvalvojasta.

Eläkelaitoksen velvollisuudesta selvittää henkilön oikeustoimikelpoisuus ja velvollisuudesta toimia edunvalvojan määräämiseksi on kerrottu edellä (kohdat 4.5 ja 4.6). Jos eläkelaitos eläkeasian tultua uudelleen käsiteltäväksi saa tiedon, että eläke maksetaan aikaisemmin voimassa olleen lain mukaisesti esimerkiksi lähiomaiselle, eläkelaitoksen on ryhdyttävä toimenpiteisiin tilanteen saattamiseksi vastaamaan uusittua lainsäädäntöä.

ELÄKETURVAKESKUS

LAKIOSASTO

ELÄKKEEN HAKEMINEN JA MAKSAMINEN

Asianosainen henkilö (eläkkeensaaja)	Kuka voi hakea *	Kenelle maksetaan
alle 15 vuotias	edunvalvoja (yleensä vanhemmat)	edunvalvojalle
15 - 17 vuotias	a) perhe-eläettä, edunvalvoja b) työkyvyttömyyseläettä, itse (HMenL 16.2 §, HohTL 25.1 §)	a) edunvalvojalle b) henkilölle itselleen (HohTL 25.2 §, TEL 19.2 b §)
täysivaltainen (18 vuotta täyttänyt)	itse	henkilölle itselleen
täysivaltainen, jolle on määrätty edunvalvoja tueksi mm. työeläkeasioihin	itse tai edunvalvoja	edunvalvojalle
täysi-ikäinen (18 vuotta täyttänyt), jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu mm. työeläkeasioiden osalta	edunvalvoja	edunvalvojalle
täysi-ikäinen, joka on julistettu vajaavaltaiseksi	edunvalvoja	edunvalvojalle

*Eläettä voi joissakin tapauksissa hakea myös lähiomainen tai muu eläkelaitoksen hyväksymä henkilö (kohta 4.2)

N:o 442

Laki **holhoustoimesta**

Annettu Helsingissä 1 päivänä huhtikuuta 1999

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Holhoustoimen tarkoituksena on valvoa niiden henkilöiden etua ja oikeutta, jotka eivät vajaavaltaisuuden, sairauden, poissaolon tai muun syyn vuoksi voi itse pitää huolta taloudellisista asioistaan.

Jos jonkun etua on valvottava muussa kuin taloudellisessa asiassa, holhoustoimi huo-

lehtii siitä siltä osin kuin jäljempänä säädetään.

2 §

Vajaavaltaisella tarkoitetaan alle 18-vuotiaasta henkilöä (*alaikäinen*) ja sellaista 18 vuotta täyttänyttä henkilöä (*täysi-ikäinen*), joka on julistettu vajaavaltaiseksi.

3 §

Vajaavaltaisen taloudellisia ja muita tässä laissa tarkoitettuja asioita hoitaa edunvalvoja.

HE 146/1998
LaVM 20/1998
EV 234/1998

Sille, joka ei ole vajaavaltainen, voidaan tämän lain säännöksiä noudattaen määrätä edunvalvoja, jos hän tarvitsee tukea asioitensa hoitamisessa. Jos edunvalvojan määrääminen ei riitä turvaamaan hänen etuaan, hänen toimintakelpoisuuttaan voidaan rajoittaa siten kuin jäljempänä säädetään.

2 luku

Edunvalvojat

Edunvalvojan henkilö

4 §

Alaikäisen edunvalvojana ovat hänen huoltajansa, jollei jäljempänä toisin säädetä. Tuomioistuin voi tämän luvun mukaisesti kuitenkin vapauttaa huoltajan edunvalvojan tehtävästä ja tarvittaessa määrätä muun henkilön alaikäisen edunvalvojaksi.

Täysi-ikäisen edunvalvojana on henkilö, jonka tuomioistuin tai holhousviranomainen on tehtävään määrännyt.

Tuomioistuin tai holhousviranomainen voi määrätä useampia edunvalvojia ja tarvittaessa päättää tehtävien jaosta edunvalvojien kesken.

5 §

Edunvalvojaksi voidaan määrätä tehtävään sopiva henkilö, joka antaa tähän suostumuksensa. Sopivuutta arvioitaessa on muun ohella otettava huomioon edunvalvojaksi esitetyn taito ja kokemus sekä tehtävän laatu ja laajuus.

6 §

Vajaavaltainen ei voi olla edunvalvojana. Jos lapsen huoltaja on alaikäinen lapsen syntyessä, huoltajasta tulee lapsen edunvalvoja, kun hän täyttää 18 vuotta.

Edunvalvojan määräämisen edellytykset

7 §

Jos alaikäinen tai henkilö, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, on edunvalvojan kuoleman tai muun syyn johdosta ilman edunvalvojaa, tuomioistuimen on määrättävä hänelle edunvalvoja.

Holhousviranomaisen tulee tarvittaessa tehdä käräjäoikeudelle hakemus edunvalvojan määräämiseksi.

8 §

Jos täysi-ikäinen sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi on kykenemätön valvomaan etuaan taikka huolehtimaan itseään tai varallisuuttaan koskevista asioista, jotka vaativat hoitoa, tuomioistuin voi määrätä hänelle edunvalvojan. Holhousviranomaisen tulee tarvittaessa tehdä käräjäoikeudelle hakemus edunvalvojan määräämiseksi.

Edunvalvoja voidaan määrätä, jos se, jonka etua olisi valvottava, ei tätä vastusta. Jos hän vastustaa edunvalvojan määräämistä, edunvalvoja voidaan kuitenkin määrätä, jos vastustamiselle ei hänen tilansa ja edunvalvonnan tarve huomioon ottaen ole riittävää aihetta.

Edunvalvojan tehtävä voidaan rajoittaa koskemaan määrättyä oikeustointia, asiaa tai omaisuutta.

9 §

Alaikäiselle voidaan määrätä edunvalvoja siten kuin 8 §:ssä säädetään, sen jälkeen kun hän on täyttänyt 17 vuotta. Tällöin edunvalvojan tehtävä alkaa, kun alaikäinen täyttää 18 vuotta.

10 §

Tuomioistuimen on määrättävä edunvalvoja, jos:

1) kuolleetta on jäänyt perintö eikä perillistä tai testamentinsaajaa taikka hänen olinpaikkaansa tiedetä taikka perillinen tai testamentinsaaja ei muuten voi valvoa oikeuttaan;

2) muutoin on tarpeen, että poissa olevan oikeutta valvotaan tai hänen omaisuuttaan hoidetaan;

3) tulevasta tapahtumasta riippuu, kenelle omaisuus menee, tai joku saa omaisuuden omistusoikeuksien haltuunsa vasta myöhemmin ja edustaja on tarpeen valvomaan tulevan omistajan oikeutta tai hoitamaan omaisuutta hänen lukuunsa; tai

4) lahjakirjassa tai testamentissa on määrätty, että saajalle tuleva omaisuus on uskottava muun henkilön kuin saajan edunvalvojan hoidettavaksi, ja edunvalvojan määrääminen hoitamaan saatua omaisuutta on saajan edun mukaista.

11 §

Jos edunvalvoja on sairauden vuoksi tai 32 §:n 2 tai 3 momentissa mainitusta taikka

muusta syystä tilapäisesti estynyt hoitamasta tehtäväänsä, tuomioistuim voi määrätä hänelle sijaisen.

Sijaiseen sovelletaan, mitä edunvalvojasta tässä laissa säädetään.

12 §

Tuomioistuimen ohella myös holhousviranomainen voi määrätä edunvalvojan:

1) henkilölle, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, jos hän on edunvalvojan kuoleman tai muun syyn vuoksi ilman edunvalvojaa; sekä

2) henkilölle, joka 8 tai 9 §:n mukaan on edunvalvonnan tarpeessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa edellytyksenä edunvalvojan määräämiselle on, että se, jonka etua olisi valvottava, kykenee ymmärtämään asian merkityksen ja että hän pyytää tiettyä henkilöä määrättäväksi edunvalvojakseen.

Holhousviranomainen voi lisäksi määrätä edunvalvojalle tämän pyynnöstä sijaisen 11 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

13 §

Hakemus edunvalvojan määräämiseksi 12 §:n nojalla on tehtävä sille holhousviranomaiselle, joka 46 tai 47 §:n mukaan valvoo edunvalvojan toimintaa. Jos holhousviranomainen katsoo, ettei hakemukseen voida suostua, sen tulee hakijan pyynnöstä siirtää asia käräjäoikeudelle, jollei hakemus ole ilmeisen perusteeton.

Päätökseen, jonka holhousviranomainen tekee 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen johdosta, ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätökseen, jolla hakemus on hyväksytty, voidaan kuitenkin hakea valittamalla muutosta sillä perusteella, ettei hakija pyynnön tehdessään kyennyt ymmärtämään asian merkitystä.

Päämiehen asema

14 §

Edunvalvojan määrääminen ei estä päämiestä itse vallitsemasta omaisuuttaan tai tekemästä oikeustoimia, jollei laissa toisin säädetä.

Edunvalvojan tehtävän lakkaaminen

15 §

Edunvalvojalle annettu määräys on voimassa toistaiseksi tai määräystä annettaessa

asetetun määräajan. Jos edunvalvoja on määrätty tiettyä tehtävää varten, määräys on voimassa, kunnes tehtävä on suoritettu.

Edunvalvojan tehtävää tai määräyksen voimassaoloaikaa voidaan tarvittaessa muuttaa.

16 §

Tuomioistuimen on vapautettava edunvalvoja tehtävästään, jos hän osoittautuu siihen kykenemättömäksi tai sopimattomaksi tai jos vapauttamiseen on muu erityinen syy.

Edunvalvoja on vapautettava tehtävästään myös, jos hän sitä pyytää. Alaikäisen lapsensa huoltajana oleva vanhempi voidaan omasta pyynnöstään vapauttaa lapsensa edunvalvojan tehtävästä ainoastaan, jos siihen on erityinen syy.

17 §

Edunvalvojan tehtävä lakkaa, kun:

1) edunvalvojalle annettu määräys lakkaa 15 §:n mukaan olemasta voimassa;

2) päämies kuolee;

3) edunvalvoja vapautetaan tehtävästään tai julistetaan vajaavaltaiseksi; tai

4) kun päämies täyttää 18 vuotta, jos edunvalvojan tehtävä perustuu päämiehen alaikäisyyteen.

Edunvalvojalle määrätyn sijaisen tehtävä lakkaa, kun edunvalvoja ja hänen sijaisensa esteen lakattua yhdessä tekevät siitä ilmoituksen 46 tai 47 §:ssä tarkoitettulle holhousviranomaiselle. Jos edunvalvoja ja hänen sijaisensa ovat eri mieltä siitä, onko sijaisen tehtävä lakannut, käräjäoikeus ratkaisee asian jommankumman hakemuksesta.

Tuomioistuimen on hakemuksesta määrättävä edunvalvojan tehtävä lakkaamaan, kun päämies ei enää ole edunvalvonnan tarpeessa.

Jos edunvalvoja on määrätty 8 tai 9 §:n nojalla, holhousviranomaisen on edunvalvojan määräämistä seuraavan neljän kalenterivuoden aikana omasta aloitteestaan selvitettävä edunvalvonnan jatkumisen aiheellisuus ja tarvittaessa tehtävä käräjäoikeudelle hakemus edunvalvojan tehtävän määräämisestä lakkaamaan. Selvitys on toimitettava uudelleen joka neljäntenä kalenterivuotena.

3 luku

Toimintakelpoisuuden rajoittaminen

18 §

Jos täysi-ikäinen on kykenemätön huoleh-

timaan taloudellisista asioistaan ja hänen varallisuusasemansa, toimeentulonsa tai muut tärkeät etunsa ovat tämän vuoksi vaarassa eikä edunvalvojan määrääminen yksin riitä turvaamaan hänen etujaan, tuomioistuin voi rajoittaa hänen toimintakelpoisuuttaan päättämällä, että:

1) hän voi tehdä tiettyjä oikeustoimia tai vallita tiettyä omaisuuttaan ainoastaan yhdessä edunvalvojan kanssa;

2) hänellä ei ole kelpoisuutta tehdä tiettyjä oikeustoimia tai oikeutta vallita tiettyä omaisuuttaan; taikka

3) hänet julistetaan vajaavaltaiseksi.

Ketään ei saa julistaa vajaavaltaiseksi, jos muut 1 momentissa mainitut toimenpiteet ovat riittäviä turvaamaan hänen etunsa.

Toimintakelpoisuutta ei saa muutoinkaan rajoittaa enempää kuin asianomaisen edun suojaamiseksi on tarpeen. Rajoitusta ei saa ulottaa koskemaan sellaista oikeustointa, jonka tekemiseen vajaavaltaisella on lain mukaan kelpoisuus. Tuomioistuin voi kuitenkin painavista syistä rajoittaa asianomaisen oikeutta määrätä siitä, minkä hän päätöksen antamisen jälkeen omalla työllään ansaitsee.

19 §

Alaikäisen toimintakelpoisuutta voidaan rajoittaa siten kuin 18 §:ssä säädetään, sen jälkeen kun hän on täyttänyt 17 vuotta. Tällöin rajoitus alkaa, kun alaikäinen täyttää 18 vuotta.

20 §

Kun tuomioistuin tekee päätöksen toimintakelpoisuuden rajoittamisesta, sen on samalla tarvittaessa määrättävä asianomaiselle edunvalvoja.

21 §

Jos joku on tehnyt oikeustoimen, johon hänellä ei toimintakelpoisuuden rajoituksen vuoksi ollut kelpoisuutta, oikeustoimen sitovuudesta, suorituksen palauttamisesta ja suorituksen arvon tai vahingon korvaamisesta on voimassa, mitä 26—28 §:ssä säädetään.

22 §

Päätös, jolla jonkun toimintakelpoisuutta on rajoitettu, on voimassa toistaiseksi tai päätöksessä asetetun määräajan.

Rajoitusta tai sen voimassaoloaikaa voidaan muuttaa, jos muuttuneet olosuhteet tai

muut syyt antavat siihen aihetta. Rajoitus on poistettava, jos se ei enää ole tarpeellinen.

Mitä 17 §:n 4 momentissa säädetään, noudatetaan myös, jos jonkun toimintakelpoisuutta on rajoitettu.

4 luku

Vajaavaltaisen asema

23 §

Vajaavaltaisella ei ole oikeutta itse vallita omaisuuttaan eikä tehdä sopimuksia tai muita oikeustoimia, jollei laissa toisin säädetä.

Jollei laissa toisin säädetä, vajaavaltaiseksi julistettu voi itse päättää henkilöönsä koskevasta asiasta, jos hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen.

24 §

Vajaavaltainen voi tehdä oikeustoimia, jotka ovat olosuhteisiin nähden tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä.

Lahja tai irtainta omaisuutta koskeva lahjanlupaus, joka on annettu vajaavaltaiselle ilman edunvalvojan myötävaikutusta, sitoo antajaa, jos vajaavaltainen on ymmärtänyt asian merkityksen.

25 §

Vajaavaltaisella on oikeus määrätä siitä, minkä hän on vajaavaltaisuuden aikana omalla työllään ansainnut, ja siitä, minkä edunvalvoja on tämän lain 38 §:n mukaisesti antanut hänen vallittavakseen. Vajaavaltaisella on oikeus määrätä myös edellä mainitun omaisuuden tuotosta sekä siitä, mikä on tullut tällaisen omaisuuden sijaan.

Jos vajaavaltainen käyttää oikeuttaan tavalla, joka on selvästi vastoin hänen etuaan tai jos siihen on ilmeinen vaara, edunvalvoja voi ottaa hoitoonsa 1 momentissa tarkoitettua omaisuutta siltä osin kuin se on tarpeen vajaavaltaisen edun suojaamiseksi. Jos toimenpide koskee vajaavaltaisen työansiota, siihen on hankittava holhousviranomaisen suostumus.

26 §

Oikeustoimi, jonka tekemiseen vajaavaltaisella ei ollut oikeutta, ei sido häntä, jollei hänen edunvalvojansa ole antanut siihen suostumustaan.

Vajaavaltaisen tekemä oikeustoimi tulee häntä sitovaksi, jos hänen edunvalvojansa tai

hän itse täysivaltaiseksi tultuaan sen hyväksyy.

Vajaavaltaisen oikeudesta tehdä testamentti säädetään perintökaareissa.

27 §

Jos vajaavaltainen on tehnyt oikeustoimen ilman tarvittavaa edunvalvojan suostumusta, on sillä, jonka kanssa sopimus tehtiin, oikeus vetäytyä sopimuksesta niin kauan kuin sopimusta ei ole hyväksytty tai asianmukaisesti täytetty.

Jos se, jonka kanssa oikeustoimi tehtiin, tiesi toisen osapuolen olevan vajaavaltainen, hänellä ei kuitenkaan ole oikeutta vetäytyä sopimuksesta aikana, joka suostumuksen hankkimiselle on sovittu tai jonka sen saaminen kohtuudella kestää. Hän voi kuitenkin vetäytyä oikeustoimesta, kuten 1 momentissa säädetään, jos hänellä oli aihetta olettaa, että vajaavaltaisella oli vajaavaltaisuudesta huolimatta oikeus sen tekemiseen.

Vetäytymisestä on ilmoitettava vajaavaltaiselle tai hänen edunvalvojalleen.

28 §

Jos oikeustoimi, jonka vajaavaltainen on tehnyt ilman tarvittavaa suostumusta, ei tule sitovaksi, on kummankin osapuolen palautettava, mitä hän oikeustoimen perusteella on vastaanottanut tai, jollei tämä ole mahdollista, korvattava sen arvo. Vajaavaltainen ei kuitenkaan ole velvollinen suorittamaan korvausta yli sen, mitä on käytetty hänen kohtuulliseen elatukseensa tai mikä muutoin on tullut hänen hyödykseen.

Jos oikeustoimen kumpikin osapuoli on vajaavaltainen eikä sopijapuoli voi palauttaa sitä, minkä hän on oikeustoimen perusteella vastaanottanut, sopijapuolen on suoritettava korvauksena määrä, jota voidaan pitää kummankin osapuolen kannalta kohtuullisena. Korvauksen määrää arvioitaessa on otettava huomioon osapuolten asema oikeustoima tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet sekä muut seikat.

Jos vajaavaltainen on saanut oikeustoimen aikaan tahallisuella rangaistavaksi säädettyllä teolla, siitä aiheutuneen vahingon korvaamiseen sovelletaan tekijän syyntakeisuudesta riippumatta sekä 1 ja 2 momentin säännösten estämättä, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

5 luku

Edunvalvojan asema ja tehtävät

Edustaminen

29 §

Edunvalvojalla on kelpoisuus edustaa päämiestään tämän omaisuutta ja taloudellisia asioita koskevissa oikeustoimissa, jollei tuomioistuim ole tehtävää antaessaan toisin määrännyt tai jollei toisin ole säädetty.

Jos tuomioistuim on niin määrännyt, edunvalvojalla on oikeus edustaa päämiestään myös sellaisessa tämän henkilöä koskevassa asiassa, jonka merkitystä päämies ei kykene ymmärtämään. Edunvalvojalla ei tämän määräyksen nojalla ole kuitenkaan edustusvaltaa asiassa, josta on toisin säädetty.

Edunvalvojalla ei ole kelpoisuutta päämiehensä puolesta antaa suostumusta avioliittoon tai lapseksiottamiseen, tunnustaa isyyttä, hyväksyä isyyden tunnustamista, tehdä tai peruuttaa testamenttia eikä edustaa päämiestään muussa sellaisessa asiassa, joka on näihin rinnastuvien tavoin henkilökohtainen.

Edunvalvojan oikeudesta käyttää päämiehensä puhevaltaa tuomioistuimessa ja muun viranomaisen luona säädetään erikseen.

30 §

Jos päämiehellä on useampia edunvalvojia, heidän tulee yhdessä huolehtia edunvalvojalle kuuluvista tehtävistä, jollei tuomioistuim ole päättänyt tehtävien jaosta edunvalvojien kesken.

Jos joku edunvalvojista ei matkan, sairauden tai muun syyn vuoksi voi osallistua päätöksen tekemiseen ja ratkaisun viivästymisestä aiheutuisi haittaa, hänen suostumuksensa asiassa ei ole tarpeen. Asiasta, jolla on huomattava merkitys päämiehelle, voivat edunvalvojat kuitenkin päättää vain yhdessä, jollei päämiehen etu ilmeisesti muuta vaadi.

Jos edunvalvojat eivät ole yksimielisiä asiassa, josta heidän tulee yhdessä päättää, ja ratkaisun viivästymisestä aiheutuisi haittaa, edunvalvoja voi pyytää holhousviranomaisen päätöstä siitä, kenen mielipidettä on noudatettava. Päätöstä on haettava siltä holhousviranomaiselta, joka 46 tai 47 §:n mukaan valvoo edunvalvojan toimintaa.

31 §

Saatava, joka kuuluu edunvalvojan hoidettavana olevaan omaisuuteen, voidaan suorittaa vain edunvalvojalle tai hänen osoittamalleen päämiehen tilille. Suoritus on kuitenkin pätevä, vaikka se olisi tehty päämiehelle, jos velallinen ei tiennyt eikä hänen olosuhteet huomioon ottaen pitänyt tietää, että suorituksen vastaanottaminen kuului edunvalvojalle.

Jos päämiehellä on tili luottolaitoksessa, edunvalvojan tulee ilmoittaa laitokselle, kuka tai ketkä voivat nostaa tilillä olevia varoja.

32 §

Edunvalvoja ei saa lahjoittaa päämiehensä omaisuutta.

Edunvalvoja ei saa edustaa päämiestään, jos vastapuolena on edunvalvoja itse, edunvalvojan puoliso tai muu edunvalvojalle läheinen henkilö taikka joku, jota edunvalvoja edustaa. Jos sisaruksilla on yhteinen edunvalvoja, hänellä on kuitenkin valta edustaa sisaruksia perinnönjaossa, jos näiden edut eivät ole perinnönjaossa esitettyjen vaatimusten tai muiden jakoon liittyvien seikkojen johdosta ristiriidassa keskenään.

Mitä 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös silloin, kun edunvalvojan ja hänen päämiehensä edut saattavat muusta syystä joutua asiassa ristiriitaan keskenään.

33 §

Poissa olevalle 10 §:n mukaisesti määrätty edunvalvoja ei saa ennen kuin kolme vuotta on kulunut siitä, kun viimeksi oli tietoa poissa olevasta, myydä hänen omaisuuttaan, ellei myyminen ole tarpeen velan maksamiseksi, pesän selvittämiseksi, omaisuuden turmeltumisen estämiseksi tai muusta vastaavasta syystä. Tulevan omistajan oikeutta valvomaan 10 §:n nojalla määrätty edunvalvoja ei saa myydä valvontaansa uskottua omaisuutta, ellei siihen ole edellä mainittua syytä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu edunvalvoja saa edustaa perillistä tai testamentinsaajaa asiassa, joka koskee testamentin tiedoksiantamista tai moittimista, mutta hänellä ei ole kelpoisuutta tämän puolesta estää perillisen tai testamentinsaajan oikeuden vanhentumista.

Oikeustoimet, jotka poissa olevan tai tulevan omistajan oikeutta valvomaan määrätty edunvalvoja tekee määräyksensä nojalla,

ovat päteviä, vaikka omaisuus menee muulle kuin sille, jota edustamaan hänet oli määrätty.

34 §

Jollei laissa toisin säädetä, edunvalvojalla ei ole oikeutta ilman holhousviranomaisen lupaa päämiehensä puolesta:

1) luovuttaa tai vastiketta antamalla hankkia kiinteää omaisuutta tai sellaista maanvuokra- tai muuta käyttöoikeutta rakennuksineen, joka voidaan maanomistajaa kuulematta siirtää kolmannelle;

2) luovuttaa pantiksi omaisuutta tai muulla tavoin perustaa siihen panttioikeutta;

3) luovuttaa kiinteää tai muuta 1 kohdassa tarkoitettua omaisuutta toisen käytettäväksi pitemmäksi ajaksi kuin viideksi vuodeksi tai pitemmäksi ajaksi kuin vuodeksi täysi-ikäisyyden alkamisesta;

4) ottaa muuta lainaa kuin valtion takamaa opintolainaa taikka sitoutua vekselivastuuseen tai vastuuseen toisen velasta;

5) ryhtyä harjoittamaan elinkeinoa päämiehensä lukuun;

6) tehdä sopimusta avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön perustamisesta taikka tällaiseen yhtiöön liittymisestä;

7) luopua perinnöstä tai luovuttaa päämiehensä perintöosuutta;

8) tehdä sopimusta kuolinpesän yhteishallinnosta;

9) tehdä sopimusta omaisuuden osituksesta tai perinnönjaosta, joka toimitetaan ilman perintökaaren 23 luvussa tarkoitettua pesänjakajaa;

10) luovuttaa tai vastiketta antamalla hankkia osakkeita tai osuuksia, jotka oikeuttavat hallitsemaan huoneistoa tai asumisoikeusasunnoista annetussa laissa (650/1990) tarkoitettua asumisoikeutta;

11) luovuttaa 10 kohdassa tarkoitetun oikeuden nojalla hallittua huoneistoa määräaikaisella sopimuksella toisen käytettäväksi pitemmäksi ajaksi kuin viideksi vuodeksi tai pitemmäksi ajaksi kuin vuodeksi täysi-ikäisyyden alkamisesta;

12) myydä tai myytäväksi hakkauttaa metsää, ottaa myytäväksi kiveä, soraa, hiekkaa, savea, turvetta tai multaa päämiehen maalta tai luovuttaa oikeutta sen ottamiseen, jollei se tapahdu holhousviranomaisen hyväksymän omaisuuden hoitosuunnitelman mukaisesti; eikä

13) vastiketta antamalla hankkia sijoituspalveluyrityksistä annetun lain (579/1996)

2 §:ssä tarkoitettuja sijoituskohteita taikka osuuksia yhteisöissä lukuun ottamatta:

a) valtion, kunnan tai kuntayhtymän liikkeeseen laskemia joukkovelkakirjoja;

b) arvopapereita, joilla käydään arvopaperimarkkinalam (495/1989) 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettuihin tavoin julkisesti kauppaa;

c) osuuksia sellaisessa sijoitusrahastossa, jonka pääomasta vähintään kolme neljäsosaa on sijoitettu a ja b alakohdissa tarkoitettuihin joukkovelkakirjoihin ja arvopapereihin;

d) a—c alakohdassa tarkoitettuihin rinnastettavia sijoituskohteita, joista asetuksella niin säädetään; sekä

e) sellaisia osakkeita tai osuuksia, joiden tuottaman oikeuden pääasiallisena sisältönä on oikeus kotitaloudessa tavallisesti käytettävän hyödykkeen tai palvelun saamiseen, jos osuuteen ei liity henkilökohtaista vastuuta yhteisön veloista.

Lupaa on haettava siltä holhousviranomaiselta, joka 46 tai 47 §:n mukaan valvoo edunvalvojan toimintaa. Jos lupaa haetaan alaikäisen puolesta tehtävään oikeustoimeen, holhousviranomaisen on varattava 15 vuotta täyttäneelle alaikäiselle tilaisuus tulla kuuluksi, jollei tämän mielipide luotettavasti käy ilmi hakemusasiasiakirjoista. Asianosaisen kuulemiseen sovelletaan muutoin, mitä hallintomenettelylaissa (598/1982) säädetään.

Jos edunvalvojalle on annettu lupa 1 momentin 5 tai 6 kohdassa tarkoitettuun toimintaan tai toimeen, hän voi sen perusteella 1 momentin säännösten estämättä ryhtyä niihin oikeustoimiin, joita liikkeen tai elinkeinon harjoittaminen luonteensa mukaisesti vaatii.

35 §

Holhousviranomaisen voi myöntää 34 §:ssä tarkoitettun luvan, jos oikeustoimi tai toimenpide, johon lupaa haetaan, on päämiehen edun mukainen. Tällöin on otettava huomioon, mitä 37—41 §:ssä säädetään omaisuuden hoitamisesta.

36 §

Oikeustoimi, jonka tekemiseen edunvalvojalla ei ollut kelpoisuutta, ei sido päämiestä.

Oikeustoimi, jonka edunvalvoja on tehnyt ilman tarvittavaa lupaa, ei sido päämiestä, ellei holhousviranomaisen, joita lupaa olisi pitänyt hakea, sitä jälkeensä edunvalvojan hakemuksesta hyväksy. Sopijapuolen oikeudesta vetäytyä sopimuksesta on tällöin sovel-

tuvain osin voimassa, mitä 27 §:n 2 momentissa säädetään.

Jos oikeustoimi, jonka edunvalvoja on tehnyt, ei 1 momentin mukaan ole sitova, edunvalvojan velvollisuudesta korvata sopijapuolelle aiheutunut vahinko on soveltuvin osin voimassa, mitä varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929) 25 §:ssä säädetään.

Omaisuuksien hoitaminen

37 §

Edunvalvojan on hoidettava päämiehensä omaisuutta sillä tavoin, että omaisuus ja sen tuotto voidaan käyttää päämiehen hyödyksi ja tyydyttämään hänen henkilökohtaisia tarpeita. Tässä tehtävässään edunvalvojan tulee tunnollisesti pitää huolta päämiehen oikeuksista ja edistää hänen parastaan.

Edunvalvojan tulee ottaa hoidettavakseen kuuluva päämiehen omaisuus hallintaansa siltä osin kuin se on tarpeen tämän etujen suojaamiseksi. Edunvalvojalla on tarvittaessa oikeus saada tässä virka-apua siten kuin poliisilain (493/1995) 40 §:ssä säädetään. Jos kysymyksessä on omaisuus, josta päämies voi vapaasti määrätä, omaisuutta ei kuitenkaan saa ottaa hallintaan vastoin päämiehen tahtoa.

38 §

Päämiehelle on jätettävä se omaisuus, jota hän tarvitsee henkilökohtaista käyttöönsä varten. Päämiehen hallintaan on jätettävä hänen tarpeisiinsa ja muihin olosuhteisiin nähden kohtuullisena pidettävä määrä käyttövaroja. Edunvalvoja voi jättää päämiehensä vallittavaksi muutenkin tämän omaisuutta, jos se on päämiehen edun mukaista.

Jos päämies tahtoo antaa lahjan, joka on olosuhteisiin nähden tavanomainen ja taloudelliselta merkitykseltään vähäinen, edunvalvojan tulee huolehtia siitä, että antajan tarkotus voi toteutua.

39 §

Edunvalvojan on säilytettävä omaisuus, jota päämies edunvalvonnan kestäessä tai myöhemmin tarvitsee asumista tai elinkeinon harjoittamista varten tai jolla muutoin on päämiehelle erityistä arvoa.

Muu omaisuus, jota ei ole käytettävä eläntöön tai muihin päämiehen tarpeisiin, on sijoitettava siten, että sen säilymisestä on

riittävä varmuus ja että sille saadaan kohtuullinen tuotto.

Edunvalvojan on pyynnöstä selvitettävä päämiehelle tämän taloudellista asemaa ja toimenpiteitä, joihin edunvalvoja on ryhtynyt omaisuutta hoitaessaan.

40 §

Holhousviranomainen voi määrätä, että edunvalvojan on laadittava omaisuuden hoidon ja käytön ohjeeksi hoitosuunnitelma ja esitettävä se holhousviranomaisen hyväksyttäväksi, jos tätä on omaisuuden laatu ja määrä sekä muut seikat huomioon ottaen pidettävä tarpeellisenä. Hoitosuunnitelma on laadittava ottaen huomioon, mitä 37—39 §:ssä omaisuuden hoitamisesta säädetään.

Omaisuuden hoitosuunnitelmaa voidaan tarvittaessa muuttaa tai täydentää.

41 §

Jos joku antaessaan toiselle omaisuutta lahjana tai testamentilla on samalla määrännyt omaisuuden hoitamisesta, näitä määräyksiä tulee noudattaa tämän luvun säännösten estämättä.

Tuomioistuimien voi kuitenkin edunvalvojan hakemuksesta päättää, että omaisuutta on hoidettava tämän lain säännösten mukaisesti, jos on ilmeistä, että omaisuuden hoidosta annettujen määräysten avulla ei muuttuneiden olosuhteiden tai muun syyn vuoksi voida toteuttaa antajan tarkoitusta.

Huolenpito päämiehestä

42 §

Täysi-ikäiselle määrätyn edunvalvojan tulee huolehtia siitä, että päämiehelle järjestetään sellainen hoito, huolenpito ja kuntoutus, jota on päämiehen huollon tarpeen ja olojen kannalta sekä päämiehen toivomukset huomioon ottaen pidettävä asianmukaisena.

Päämiehen kuuleminen

43 §

Ennen kuin edunvalvoja tekee päätöksen tehtäviinsä kuuluvassa asiassa, hänen on tiedusteltava päämiehensä mielipidettä, jos asiaa on tämän kannalta pidettävä tärkeänä ja kuuleminen voi tapahtua ilman huomattavaa hankaluutta.

Kuuleminen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos päämies ei kykene ymmärtämään asian merkitystä.

Jos päämies on alaikäinen, on myös hänen huoltajansa mielipidettä tiedusteltava 1 momentissa säädetyin tavoin.

Edunvalvojan palkkio ja kulujen korvaaminen

44 §

Alaikäisen vanhemmalla ja alaikäisen huoltajalla, joka toimii hänen edunvalvojana, on oikeus saada alaikäisen varoista korvaus tarpeellisista kuluistaan.

Täysi-ikäisen edunvalvojalla ja alaikäiselle määrättyllä muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla edunvalvojalla on oikeus saada päämiehensä varoista korvaus tarpeellisista kuluistaan sekä tehtävänsä laatuun ja laajuuteen ja päämiehen varoihin nähden kohtuullinen palkkio.

Oikeusministeriö voi antaa tarkempia ohjeita palkkion määräytymisen perusteista.

Vahingonkorvausvelvollisuus

45 §

Edunvalvoja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on tehtävänsä hoitaessaan tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut päämiehelleen.

Vahingonkorvauksen sovittelusta ja korvausvastuun jakautumisesta kahden tai useamman korvausvelvollisen kesken on voimassa, mitä vahingonkorvauslain 2 ja 6 luvussa säädetään. Jos holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä annettussa laissa (443/1999) tarkoitettu yleinen edunvalvoja on aiheuttanut vahingon, korvausvastuuseen sovelletaan lisäksi vahingonkorvauslain 3 ja 4 luvun säännöksiä.

Päämies ei ole velvollinen korvaamaan vahinkoa, jonka edunvalvoja on aiheuttanut toimiessaan hänen lukuunsa.

6 luku

Edunvalvojan toiminnan valvonta

Valvova viranomainen

46 §

Holhousviranomaisen tulee valvoa edun-

valvojan toimintaa. Valvonta kuuluu sille holhousviranomaiselle, jonka toimialueella edunvalvonnassa olevalla on kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta.

Jos edunvalvonnassa olevalla ei ole kotikuntaa Suomessa, valvonta kuuhuu sille holhousviranomaiselle, jonka toimialueella hän pääasiallisesti oleskelee.

Jos edunvalvonta koskee poissa olevan tai tulevan omistajan oikeutta kuolinpesässä, valvonta kuuluu holhousviranomaiselle, joka 1 momentin mukaan olisi ollut toimivaltainen valvomaan perittävälle määrätyn edunvalvojan toimintaa. Jos jonkun etua on muutoin valvottava 10 §:n nojalla, toimivaltainen on se holhousviranomainen, jonka toimialueella edunvalvonnan tarve ilmenee.

Jolle 1 ja 2 momentin mukaan ole holhousviranomaista, jolle valvonta kuuluu, velvollisuus valvoa edunvalvojan toimintaa on Helsingin maistraatilla.

47 §

Jos edunvalvonta on merkitty holhousasioiden rekisteriin, valvonta kuuluu 46 §:n säännösten estämättä sille holhousviranomaiselle, joka 46 §:n mukaan oli velvollinen valvomaan edunvalvojan toimintaa silloin, kun edunvalvonta merkittiin tuohon rekisteriin.

Holhousviranomainen, jolle valvonta 1 momentin mukaan kuuluu, voi siirtää valvonnan toiselle holhousviranomaiselle, jos sillä, jonka etua on valvottava, on kotikunta viimeksi mainitun holhousviranomaisen toimialueella tai jos siirto on muutoin tarpeen valvonnan kannalta. Ennen valvonnan siirtämistä on kuultava edunvalvojaa ja holhousviranomaista, jolle valvonta aiotaan siirtää.

Päätökseen, jolla valvonta on siirretty, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Omaisuuksluettelo

48 §

Edunvalvojan on kolmen kuukauden kuluessa tehtävänsä alkamisesta annettava holhousviranomaiselle luettelo niistä päämiehen varoista ja veloista, joiden tulee olla edunvalvojan hoidettavana. Luettelossa on ilmoitettava myös se omaisuus, joka on 38 §:n 1 momentin nojalla jätetty päämiehen vallittavaksi. Jos päämies myöhemmin saa omaisuutta, jonka tulee olla edunvalvojan hoidettavana, luettelo saadusta omaisuudesta on

annettava kuukauden kuluessa saannosta. Velvollisuus antaa luettelo ei kuitenkaan koske sellaista toistuvaa suoritusta, jonka päämies saa luetteloon merkityn oikeuden nojalla.

Kun päämies tulee kuolinpesän osakkaaksi, edunvalvojan on toimitettava holhousviranomaiselle jäljennös perukirjasta kuukauden kuluessa siitä, kun perunkirjoitus on toimitettu.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske edunvalvojana olevaa alaikäisen vanhempaa jos alaikäisen omaisuuden määrä on vähäinen. Holhousviranomainen voi edunvalvojan hakemuksesta pidentää 1 momentissa mainittua määräaikaa, jos se on tarpeen omaisuuden määrän tai muun syyn johdosta.

49 §

Edellä 48 §:ssä tarkoitettussa luettelossa edunvalvojan on ilmoitettava, että hänen antamansa tiedot ovat oikeat ja ettei hän tahallisesti ole jättänyt mitään mainitsematta. Tuomioistuimien voi velvoittaa edunvalvojan vahvistamaan ilmoituksensa tuomioistuimessa valan tai vakuutuksen nojalla, jos holhousviranomainen sitä vaatii.

Tilivelvollisuus

50 §

Edunvalvoja, jonka tehtäviin kuuluu omaisuuden hoitamista, on velvollinen pitämään kirjaa päämiehen varoista ja veloista sekä tilikauden tapahtumista.

Edunvalvoja, joka on määrätty muuhun kuin omaisuuden hoitamista käsittävään tehtävään, on velvollinen pitämään sellaista kirjaa, että hän voi tehdä selon niistä toimenpiteistä, joihin hän on tehtävässään ryhtynyt.

51 §

Edellä 50 §:n 1 momentissa tarkoitettun edunvalvojan tulee vuosittain antaa holhousviranomaiselle tili (*vuositili*). Holhousviranomainen voi päättää, että tilikausi on muu vuoden pituinen ajanjakso kuin kalenterivuosi, jos se on omaisuuden hoidon ja tilinpidon tai tilin tarkastuksen kannalta taroituksenmukaista.

Vuositili on annettava kolmen kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Jos edunvalvontatehtävä on alkanut tilikauden jälkimmäisellä puoliskolla, holhousviranomainen voi päättää, että tili annetaan seuraavan vuositilin yhteydessä.

Jos edunvalvoja ei sairauden, tehtävänsä laajuuden tai muun sellaisen syyn johdosta kykene tai ole kyennyt antamaan vuositiliä säädetyssä ajassa, holhousviranomaisen voi hakemuksesta pidentää määräaika.

Edunvalvoja ei ole velvollinen antamaan vuositiliä sellaisesta alaikäisen edunvalvonnasta, jota ei ole ollut merkittävä holhousasioiden rekisteriin.

52 §

Edunvalvoja, jonka tehtävä lakkaa tai jonka tehtäviä rajoitetaan, on velvollinen viipymättä antamaan holhousviranomaiselle tilin vallinnastaan siirtyvän omaisuuden hoidosta siltä ajalta, jolta ei ole aikaisemmin annettu tiliä (*päätöstitili*). Edunvalvoja ei kuitenkaan ole velvollinen antamaan päätöstitiliä sellaisesta alaikäisen edunvalvonnasta, jota ei ole ollut merkittävä holhousasioiden rekisteriin.

53 §

Jos omaisuudesta annetusta luettelosta tai vuositilistä käy ilmi, että päämiehellä ei ole omaisuutta tai että edunvalvojan hoidettavana olevan omaisuuden määrä on vähäinen, holhousviranomaisen voi määrääjäksi tai toistaiseksi vapauttaa edunvalvojan velvollisuudesta antaa vuositili tai määrätä tilikauden vuotta pitemmäksi. Vapautusta tai tilikauden pidennystä ei kuitenkaan voida myöntää, jos päämiehellä on huomattava määrä velkaa ja edunvalvojan tulee huolehtia velan maksamisesta. Holhousviranomaisen voi muuttaa edellä tarkoitettua päätöstään, jos se havaitaan tarpeelliseksi.

54 §

Vuositilin ja päätöstitilin yhteydessä on tarkastettaviksi luovutettava myös niihin liittyvät tarpeelliset tositteet. Tarkastuksen päätyttyä tositteet on palautettava edunvalvojalle.

Edunvalvoja on velvollinen säilyttämään tiliin liittyvät tositteet, kunnes määräaika 61 §:n 1 momentissa säädetyin kanteen nostamiselle on kulunut umpeen tai, jos kanne on nostettu, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu. Päämiehellä, hänen oikeudenomistajillaan tai uudella edunvalvojalla on tämän jälkeen oikeus saada tositteet haltuunsa.

55 §

Vuositilistä ja päätöstitilistä tulee käydä selville päämiehen varat ja velat tilikauden alkaessa ja päättyessä, tilikauden aikana niissä tapahtuneet muutokset, päämiehen puolesta

tehdyt merkittävät oikeustoimet sekä muut vastaavat toimenpiteet, joihin edunvalvoja on ryhtynyt omaisuutta hoitaessaan. Nämä tiedot on esitettävä sillä tavoin, että holhousviranomaisen voi tilin perusteella valvoa omaisuuden hoitamista ja omaisuuden hoitosuunnitelman noudattamista.

Tilissä on ilmoitettava myös se omaisuus, jonka edunvalvoja on tilikauden aikana antanut päämiehensä vallittavaksi.

Jos edunvalvojana on päämiehen vanhempi, aviopuoliso, lapsi tai muu hänen läheisensä, holhousviranomaisen voi päättää, että hoidettavaa omaisuutta tai sen määrättyä osaa koskeva tili saa olla yleispiirteinen, jos sitä voidaan hoidettavana olevan omaisuuden laatuun katsoen pitää riittävänä. Tilistä on kuitenkin käytävä ilmi, miten omaisuus on tilikauden aikana muuttunut.

56 §

Saatuaan vuositilin tai päätöstitilin holhousviranomaisen on viipymättä tarkastettava, miten omaisuutta on hoidettu, onko päämiehelle annettu kohtuullisena pidettävät käyttövarat ja onko tili oikein laadittu.

Edunvalvoja on velvollinen pyydettäessä antamaan holhousviranomaiselle kaikki tehtävänsä koskevat tarpeelliset tiedot, tositteet ja asiakirjat sekä esittämään hoidettavanaan olevat arvopaperit.

Holhousviranomaisen pakkokeinot

57 §

Jos edunvalvoja laiminlyö asianmukaisen tilin, luettelon, tositteiden tai pyydetyn selvityksen antamisen tai jättää tekemättä hoitosuunnitelman, jonka holhousviranomaisen on määrännyt laadittavaksi, holhousviranomaisen voi määrätä edunvalvojan suorittamaan laiminlyödyn toimenpiteen ja tehostaa päätöstään sakon uhalla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Määrätessään teettämishuonon täytäntöön pantavaksi holhousviranomaisen voi sakon uhalla velvoittaa edunvalvojan luovuttamaan tekijälle ne tositteet ja asiakirjat, jotka ovat tarpeen tehtävän suorittamiseksi.

Uhkasakosta ja teettämishuonosta on muutoin voimassa, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

Päämiehen edun turvaaminen

58 §

Jos päämiehen edun turvaaminen vaatii toimenpidettä, josta edunvalvoja ei ole huolehtinut, tuomioistuim voi holhousviranomaisen, päämiehen itsensä taikka muun 72 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetun hakemuksesta määrätä toisen edunvalvojan huolehtimaan siitä. Tuomioistuim voi vastaavasti määrätä toisen edunvalvojan, jos edunvalvojaa vastaan on syytä ajaa kannetta ennen kuin hänen tehtävänsä edunvalvojana on päättynyt.

Toimenpiteet edunvalvojan tehtävän lakatessa

59 §

Edunvalvoja on tehtävänsä lakattua velvolinen viipymättä luovuttamaan hoidossaan olevan omaisuuden päämiehelleen, uudelle edunvalvojalle tai muulle siihen oikeutetulle.

Kun edunvalvojan tehtävä lakkaa päämiehen kuoleman johdosta eikä omaisuutta voida viivytyksettä luovuttaa pesän osakkaiden yhteishallintoon, edunvalvoja voi luovuttaa omaisuuden sellaisen pesän osakkaan hoidettavaksi, joka perintökaaren 18 luvun 3 §:ssä säädetyn tavoin voi pitää huolta pesän omaisuudesta. Edunvalvojan on ilmoitettava omaisuuden luovuttamisesta kaikille niille pesän osakkaille, joiden olinpaikka ja henkilöllisyys on selvillä.

60 §

Kun edunvalvojan tehtävä on lakannut ja holhousviranomaisen on tarkastanut päätöstiilin, sen tulee ilmoittaa tiliä koskevat huomautuksensa sekä luovuttaa jäljennös päätöstilistä sille, jolla on oikeus omaisuuden vastaanottamiseen. Viimeksi mainitulla on oikeus pyynnöstä saada edunvalvojalta nähtäväkseen vuositileihin ja päätöstiiliin liittyvät tositteet.

Edunvalvoja voidaan sakon uhalla velvoittaa näyttämään tositteet siten kuin 57 §:ssä säädetään.

61 §

Vahingonkorvauskanne, joka perustuu edunvalvojan toimintaan, on pantava vireille vuoden kuluessa siitä, kun holhousviranomaisen on 60 §:n mukaisesti luovuttanut edunvalvontaa koskevat asiakirjat niihin oikeutetulle. Jos kysymyksessä on 50 §:n 2 momentissa tarkoitettu edunvalvoja, kanneai-

ka lasketaan kuitenkin siitä, kun edunvalvoja on antanut mainitussa momentissa tarkoitettun selonteon sille, jolla on ollut oikeus sen vastaanottamiseen.

Edellä 1 momentissa mainittua kanneaikaa ei kuitenkaan sovelleta, jos vahingonkorvauskanne perustuu seikkaan, joka ei käy ilmi tileistä.

Jos edunvalvoja on aiheuttanut päämiehelleen vahinkoa rikoksella ja oikeus panna rikos syytteeseen kestää pitemmän ajan kuin 1 momentissa säädetään, vahingonkorvausta voidaan vaatia syytteen nostamiselle säädetyn ajan kuluessa.

62 §

Vahingonkorvauskannetta, joka perustuu tilistä ilmenevään seikkaan, ei voida nostaa, jos se, joka on ollut oikeutettu vastaanottamaan tilityksen, on 60 §:ssä tarkoitetut asiakirjat saatuaan kirjallisesti ilmoittanut hyväksyvänsä edunvalvojan toiminnan tai muutoin kirjallisesti ilmoittanut, ettei tule vaatimaan korvausta.

63 §

Jos edunvalvoja on kuollut, hänen kuolinpesänsä osakkaiden, pesänselvittäjän ja konkurssipesän velvollisuuksista on soveltuvin osin voimassa, mitä tässä luvussa edunvalvojasta säädetään.

Sen, jolle kuolinpesän hallinto kuuluu, tulee viipymättä ilmoittaa edunvalvojan kuolemasta holhousviranomaiselle ja huolehtia päämiehen omaisuudesta niin kauan kuin se on pesän hallussa.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos edunvalvojana on toiminut yleinen edunvalvoja.

7 luku

Edunvalvonnan rekisteröinti

64 §

Holhousasioiden rekisteri on valtakunnallinen rekisteri, jota holhousviranomaiset ja väestörekisterikeskus pitävät edunvalvojan toiminnan valvomiseksi ja kolmansien oikeuden turvaamiseksi. Rekisteriin saadaan merkitä edunvalvojaa ja hänen päämiestään koskevat tunniste- ja yhteystiedot. Rekisteriin saadaan lisäksi merkitä tiedot henkilön toimintakelpoisuuden rajoittamisesta, toimintakelpoisuuden rajoituksen sisällöstä, edunvalvojan tehtävästä ja määräämisen perusteesta.

ta, omaisuusluettelon, tilin ja hoitosuunnitelman antamisesta ja tarkastamisesta, 34 §:ssä tarkoitettua lupaa koskevasta päätöksestä sekä holhousviranomaisen 57 ja 60 §:n mukaisista toimenpiteistä. Rekisteriin saadaan lisäksi merkitä sellaisia rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja, jotka eivät ole henkilötietoja.

Holhousviranomainen vastaa rekisterin tietojen päivittämisestä valvonnassaan olevien edunvalvojien toimien osalta. Holhousviranomainen päättää tietojen luovuttamisesta rekisteristä. Vaatimus rekisterissä olevan tiedon korjaamisesta esitetään sille holhousviranomaiselle, joka valvoo kysymyksessä olevaa edunvalvojan tehtävää.

Väestörekisterikeskus vastaa holhousasioiden rekisterin yleisestä toimivuudesta ja rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä.

Holhousasioiden rekisteriin voidaan siirtää väestötietojärjestelmästä rekisterin ylläpitoa varten tarvittavat henkilö- ja muut tiedot sekä niissä tapahtuneet muutokset.

65 §

Edunvalvonta tai toimintakelpoisuuden rajoitus on merkittävä holhousasioiden rekisteriin, kun:

- 1) täysi-ikäiselle määrätään edunvalvoja;
- 2) täysi-ikäisen toimintakelpoisuutta rajoitetaan;
- 3) alaikäisen edunvalvojaksi määrätään muu henkilö kuin hänen vanhempansa;
- 4) alaikäiselle määrätään 9 §:n nojalla edunvalvoja tai alaikäisen toimintakelpoisuutta rajoitetaan 19 §:n nojalla;
- 5) poissa olevalle tai tulevalle omistajalle määrätään edunvalvoja.

Edunvalvontaa ei kuitenkaan merkitä holhousasioiden rekisteriin, jos edunvalvojan tehtävä ei käsitä omaisuuden hoitamista eikä oikeuden valvomista jakamattomassa pesässä.

Kun tuomioistuin tekee päätöksen, jonka vuoksi edunvalvonta on merkittävä holhousasioiden rekisteriin, sen on ilmoitettava asiasta edunvalvojan toimintaa valvovalle holhousviranomaiselle.

66 §

Edunvalvonta on merkittävä holhousasioiden rekisteriin myös, kun holhousviranomainen saa tiedon siitä, että:

- 1) alaikäinen on osakkaana kuolinpesässä eikä hänen osuutensa pesän varoista ole vähäinen; tai että

2) alaikäisellä on edunvalvojan hoidettavana olevaa omaisuutta, jonka määrä ei ole vähäinen.

Edunvalvonta, jota 1 momentissa tarkoitetaan, on merkittävä holhousasioiden rekisteriin, vaikka omaisuuden tai pesäosuuteen kuuluvien varojen määrä on vähäinen, jos siihen on erityistä syytä.

Asetuksella voidaan säätää, milloin varojen määrää on pidettävä vähäisenä.

67 §

Jollei 68 §:stä muuta johdu, jokaisella on oikeus saada holhousasioiden rekisteristä tieto siitä, onko tietty henkilö edunvalvonnassa, kuka on tietyn henkilön edunvalvoja, mikä on edunvalvojan tehtävä sekä onko ja millä tavoin henkilön toimintakelpoisuutta rajoitettu. Henkilötunnuksen saa kuitenkin luovuttaa vain sille, joka tarvitsee sitä etujensa, oikeuksiensa tai velvollisuuksiensa hoitamiseksi.

Jokaisella on oikeus saada tietää, mitä häntä itseään koskevia tietoja holhousasioiden rekisteriin on talletettu, siten kuin siitä erikseen säädetään.

Edunvalvojalla on oikeus saada tieto niistä rekisteriin tehdyistä merkinnöistä, jotka koskevat hänen edunvalvontatehtäväänsä tai hänen päämiestään.

Valtion tai kunnan viranomaisella ja Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada tehtäviensä hoitamiseksi tarpeelliset tiedot holhousasioiden rekisteristä.

68 §

Holhousasioiden rekisteriin merkityt tiedot on säilytettävä kymmenen vuoden ajan siitä, kun edunvalvonta on päättynyt.

Sen jälkeen kun edunvalvonta on päättynyt, oikeus saada holhousasioiden rekisteristä tieto 67 §:n 1 momentin nojalla on ainoastaan sillä, joka tarvitsee tietoa etujensa, oikeuksiensa tai velvollisuuksiensa hoitamiseksi.

8 luku

Oikeudenkäyntiä koskevia säännöksiä

69 §

Asia, joka koskee edunvalvojan määräämistä tai toimintakelpoisuuden rajoittamista, pannaan käräjäoikeudessa vireille hakemuksella.

70 §

Jollei jäljempänä toisin säädetä, asia, joka koskee edunvalvojan määräämistä tai toimintakelpoisuuden rajoittamista, on pantava vireille siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä sillä, jonka etua on valvottava, on kotikunta tai, jollei hänellä ole kotikuntaa Suomessa, jonka tuomiopiirissä hän pääasiallisesti oleskelee.

Asia, joka koskee edunvalvojan määräämistä valvomaan poissa olevan oikeutta kuolimpesässä, on pantava vireille sen paikkakunnan käräjäoikeudessa, joka on laillinen tuomioistuin jäämistöä koskevista asioista. Jos edunvalvojan määräämistä muutoin haetaan tämän lain 10 §:n nojalla, asia on pantava vireille siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä poissa olevalla on omaisuutta tai jonka tuomiopiirissä edunvalvonnan tarve on muutoin ilmennyt.

Jos Suomessa ei muutoin ole tuomioistuinta, jossa asia voitaisiin panna vireille, asia voidaan panna vireille Helsingin käräjäoikeudessa.

71 §

Jos haetaan edunvalvojan määräämistä oikeudenkäyntiä varten, asia voidaan panna vireille myös siinä käräjäoikeudessa, jossa oikeudenkäynti on vireillä tai tulee vireille.

72 §

Hakemuksen, joka koskee edunvalvojan määräämistä tai toimintakelpoisuuden rajoittamista, voi tehdä holhousviranomainen tai se, jonka edun valvomisesta on kysymys, taikka tämän edunvalvoja, vanhempi, aviopuoliso, lapsi tai muu läheinen.

Asian, joka koskee edunvalvojan määräämistä alaikäiselle, voi panna vireille myös alaikäisen huoltaja ja sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:ssä tarkoitettu toimielin.

Jos edunvalvoja on tarpeen valvomaan poissa olevan tai tulevan omistajan oikeutta kuolimpesässä, tulee pesänselvittäjän, muun pesän hoitajan, pesänjakajan tai pesänosakkaan tehdä käräjäoikeudelle hakemus edunvalvojan määräämiseksi. Pesänselvittäjä tai pesänjakaja voi muutoinkin tehdä hakemuksen, jos edunvalvojan määrääminen on tarpeen osituksen tai perimönjaon toimittamiseksi. Jos poissaolevan asiat muutoin vaativat hoitamista, hakemuksen voi tehdä 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden lisäksi myös se, jonka etua tai oikeutta asia koskee.

73 §

Asiassa, joka koskee edunvalvojan määräämistä alaikäiselle, on alaikäisen huoltajalle ja 15 vuotta täyttäneelle alaikäiselle varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Asiassa, joka koskee edunvalvojan määräämistä täysi-ikäiselle, on sille, jonka etua on valvottava, sekä, jollei se olosuhteet huomioon ottaen ole ilmeisen tarpeetonta, hänen aviopuolisolleen varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Tilaisuutta tulla kuulluksi ei kuitenkaan tarvitse varata, jos kuultavaksi kutsuminen olisi toimitettava oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 9 §:ssä tarkoitettulla tuomioistuimen kuulutusella.

74 §

Toimintakelpoisuuden rajoittamista koskevassa asiassa tuomioistuimen on kuultava henkilökohtaisesti sitä, jonka edun valvomisesta on kysymys. Asia voidaan kuitenkin ratkaista kuulematta häntä henkilökohtaisesti, jos hakemus heti hylätään perusteettomana tai jos kuuleminen on kuultavan tilan vuoksi mahdotonta tai aiheuttaa hänelle kohtuutonta haittaa.

Jos kuultava ei ilman huomattavaa vaikeutta voi saapua istuntoon tai jos siihen on muu erityinen syy, kuuleminen voidaan toimittaa pääkäsittelyn ulkopuolella.

75 §

Holhousviranomaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi edunvalvojan määräämistä tai toimintakelpoisuuden rajoittamista koskevassa asiassa, jos holhousviranomaisen mielipide ei käy ilmi hakemuksen asiakirjoista.

Holhousviranomaisen kuuleminen voidaan kuitenkin jättää toimittamatta edunvalvojan määräämistä koskevassa asiassa, jos kuuleminen ei ole tarpeen asian selvittämiseksi.

76 §

Jos edunvalvojan määräämistä tai toimintakelpoisuuden rajoittamista koskevassa asiassa on tarpeen kuulla henkilökohtaisesti sitä, jolla 72 §:n mukaan on puhevalta, häneen sovelletaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 12 luvussa säädetään riita-asian asianosaisen velvoittamisesta saapumaan tuomioistuimeen henkilökohtaisesti.

77 §

Edunvalvojan määräämistä koskevassa asiassa

assa tuomioistuin voi uskoa edunvalvojalle tehtävän, jota hakemuksessa ei ole vaadittu, ja toimintakelpoisuuden rajoittamista koskevassa asiassa rajoittaa toimintakelpoisuutta haettua enemmän tai muutoin hakemuksesta poikkeavasti, jos tätä on 8 tai 18 §:n nojalla pidettävä tarpeellisenä päämiehen edun suojaamiseksi.

78 §

Asiassa, joka koskee edunvalvojan määräämistä tai toimintakelpoisuuden rajoittamista, tuomioistuin on omasta aloitteestaan määrättävä hankittavaksi kaikki se selvitys, joka on tarpeen asian ratkaisemiseksi.

79 §

Asiassa, joka koskee edunvalvojan määräämistä tai toimintakelpoisuuden rajoittamista, tuomioistuin voi antaa väliaikaisen määräyksen. Määräys voidaan antaa kuulematta sitä, jonka edun valvomisesta on kysymys, jos asiaa ei voida viivytellä. Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes tuomioistuin antaa asiassa päätöksen, jollei määräystä sitä ennen peruuteta tai muuteta.

Väliaikaiseen määräkseen ei saa hakea muutosta.

80 §

Tuomioistuimen päätökseen asiassa, joka koskee edunvalvojan määräämistä tai toimintakelpoisuuden rajoittamista, saa hakea muutosta jokainen, jolla 72 §:n mukaan on oikeus panna asia vireille.

81 §

Mitä 69—80 §:ssä säädetään, on soveltuvin osin voimassa myös asiassa, joka koskee edunvalvojan vapauttamista tehtävästään tai hänen tehtävänsä muuttamista, sekä asiassa, joka koskee toimintakelpoisuuden rajoituksen poistamista tai muuttamista.

Käsiteltäessä 1 momentissa tarkoitettua asiaa on edunvalvojalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Tilaisuutta tulla kuulluksi ei kuitenkaan tarvitse varata, jos kuultavaksi kutsuminen olisi toimitettava oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 9 §:ssä tarkoitettulla tuomioistuimen kuulutuksella.

82 §

Tuomioistuin voi tässä luvussa tarkoitetuissa asioissa omasta aloitteestaan määrätä oikeudenkäyntiä varten oikeudenkäyntiavustajan tai edunvalvojan sille, jonka edunval-

vontaa hakemus koskee, jos se on tämän oikeusturvan kannalta tarpeellista.

83 §

Käräjäoikeuden päätöstä, joka koskee edunvalvojan määräämistä tai vapauttamista tehtävästään taikka jolla jonkun toimintakelpoisuutta on rajoitettu, on noudatettava, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa.

Päätöstä, jonka hovioikeus tekee tässä luvussa tarkoitettussa asiassa, on noudatettava, vaikka se ei ole saanut lainvoimaa, jollei hovioikeus ole päätöksessään toisin määrännyt.

Jos hovioikeus tai korkein oikeus palauttaa asian uutta käsittelyä varten, se voi määrätä, että edunvalvojan määräys tai toimintakelpoisuuden rajoitus pysyy voimassa, kunnes tuomioistuin, jonne asia on palautettu, on sen ratkaissut tai antanut siinä väliaikaisen määräyksen.

9 luku

Holhoustoimen hallinto ja muutoksenhaku holhousviranomaisen päätökseen

Hallintoa koskevat säännökset

84 §

Holhoustoimen sisällöstä ja sen kehittämistä huolehtii oikeusministeriö. Holhousviranomaisten hallinnollinen ohjaus ja kehittäminen kuuluu sisäasiainministeriölle.

Holhousviranomaisena toimii maistraatti. Ahvenanmaan maakunnassa holhousviranomaisen tehtäviä hoitaa lääninhallitus.

85 §

Edunvalvojan määräämistä ja tässä laissa tarkoitettua lupaa tai velvoittamista koskeva asia ratkaistaan holhousviranomaisessa esittelystä. Muutoin asia ratkaistaan holhousviranomaisessa siten kuin asian ratkaisemisesta maistraatin toimivaltaan kuuluvassa asiassa erikseen säädetään.

Jollei tämän lain säännöksistä muuta johdu, asian käsittelyyn ja virkamiehen esteellisyyteen sovelletaan hallintomenettelylakia.

Holhousviranomaisen suoritteista peritään maksuja siten kuin valtion maksuperustelaisa (150/1992) säädetään.

86 §

Kun holhousviranomaista on pyydetty määräämään edunvalvoja tämän lain 12 §:n

1 momentin nojalla, holhousviranomaisen tulee kuulla henkilökohtaisesti sitä, jonka edun valvomisesta on kysymys. Holhousviranomaisen voi vaatia, että hakija esittää holhousviranomaiselle lääkärin lausunnon niistä seikoista, joilla on merkitystä asian ratkaisemisen kannalta.

Muutoksenhaku holhousviranomaisen päätökseen

87 §

Holhousviranomaisen päätökseen haetaan muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Holhousviranomaisen päätökseen, joka koskee edunvalvojien keskinäisen erimielisyyden ratkaisemista 30 §:n 3 momentin nojalla, 48 §:n 3 momentissa tarkoitettun määräajan pidentämistä tai 51 §:n 1—3 momentissa tarkoitettua tilivelvollisuuden täyttämisaikakohtaa, ei saa valittamalla hakea muutosta.

10 luku

Erinäiset säännökset

88 §

Edunvalvonnassa olevalla on oikeus saada tieto holhousviranomaisen asiakirjoissa olevista häntä itseään koskevista tiedoista siten kuin siitä erikseen säädetään. Edunvalvonnassa olleen kuoltua hänen oikeudenomistajillaan on oikeus saada ne tiedot, jotka olisi voitu antaa edunvalvonnassa olevalle itselleen.

89 §

Edunvalvojalla on tehtäviinsä kuuluvissa asioissa oikeus saada ne tiedot, joihin päämiehellä olisi itsellään oikeus, jollei erikseen toisin säädetä.

Edunvalvojalla on ilman päämiehensä suostumusta oikeus avata vain sellaisia päämiehelleen saapuneita kirjeitä tai niihin rinnastettavia suljettuja viestejä, joiden voidaan lähettäjän nimen tai muun erityisen seikan perusteella päätellä koskevan asiaa, josta edunvalvojan tulee huolehtia.

90 §

Valtion ja kunnan viranomainen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, pankki ja muu

rahalaitos, sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikkö ja terveydenhuollon ammattihenkilö sekä yksityinen sosiaalipalvelun tuottaja ovat salassapitosäännösten estämättä velvollisia pyynnöstä antamaan holhousviranomaiselle ja tuomioistuimelle ne tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen vireillä olevan asian ratkaisemiseksi.

Holhousviranomainen tai tuomioistuin voi pyytää kunnan sosiaali- tai terveydenhuollon toimielimeltä lausunnon, jos selvityksen saaminen asianomaisen olosuhteista on tarpeen tässä laissa tarkoitettussa asiassa. Pyyntö on osoitettava sen kunnan sosiaali- tai terveydenhuollon toimielimelle, jossa asianomaisella on kotikunta, tai jos hänellä ei ole kotikuntaa Suomessa, jossa hän pääasiallisesti oleskelee.

Jos muun kuin 2 momentissa tarkoitettun tiedon tai selvityksen antamisesta aiheutuu sen antamiseen velvolliselle huomattavia kustannuksia tai merkittävää lisätyötä, selvityksen antamisesta voidaan periä kohtuullinen maksu.

91 §

Joka on saanut tiedon edunvalvonnan tarpeessa ilmeisesti olevasta henkilöstä, voi vaitiolovelvollisuuden estämättä ilmoittaa asiasta holhousviranomaiselle. Ilmoitus on tehtävä sille holhousviranomaiselle, jonka toimialueella henkilöllä, jota ilmoitus koskee, on kotikunta tai, jos hänellä ei ole kotikuntaa Suomessa, sille holhousviranomaiselle, jonka toimialueella hän pääasiallisesti oleskelee. Ilmoituksen saatuaan holhousviranomaisen tulee ryhtyä toimenpiteisiin edunvalvonnan tarpeen selvittämiseksi ja tehdä tarvittaessa käräjäoikeudelle hakemus edunvalvojan määräämiseksi.

92 §

Valtion, kunnan tai holhoustoimen edunvalvontapalvelun tuottajan palveluksessa oleva henkilö, luottamushenkilö, edunvalvoja ja holhoustoimen tehtävässä käytetty asiantuntija eivät ilman asianomaisen suostumusta saa ilmaista holhoustoimeen liittyvän tehtävän perusteella tietoon saamaansa asiaa, joka yksityisen taloudellisen edun tai yksityisyyden suojaamiseksi on pidettävä salassa.

Vaitiolovelvollisuus, josta 1 momentissa säädetään, ei rajoita viranomaisessa toimivalle muussa laissa säädettyä vaitiolovelvollisuutta.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei estä asian ilmaisemista:

1) valtion tai kunnan viranomaisille taikka muulle henkilölle tämän lain mukaisten tehtävien suorittamista varten;

2) syyttäjä- ja poliisiviranomaiselle rikoksen selvittämistä varten;

3) tuomioistuimelle, jos se on tarpeen tämän lain mukaisessa asiassa; eikä

4) sille, jolla on lain nojalla oikeus saada asiasta tieto.

93 §

Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

94 §

Joka kieltäytyy antamasta tietoja, joiden antamiseen hän on 90 §:n mukaan velvollinen, on tuomittava *holhoustoimesta annettussa laissa säädetyn tietojenantamisvelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 1 momentissa tarkoitetusta teosta, ellei holhousviranomainen ole ilmoittanut sitä syytteen pantavaksi.

95 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

11 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

96 §

Voimaantulo ja kumottavat säännökset

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1999.

Tällä lailla kumotaan 19 päivänä elokuuta 1898 annettu holhouslaki (34/1898) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

97 §

Vireillä olevien asioiden käsittely

Asiat, jotka ovat vireillä holhouslautakunnassa tämän lain tullessa voimaan, siirtyvät

sen holhousviranomaisen käsiteltäviksi, jonka toimialueeseen asianomainen kunta kuuluu.

Tuomioistuin käsittelee holhouslaissa tarkoitettua asiaa, joka on tuomioistuimessa vireillä tämän lain tullessa voimaan; vaikka asia ei tämän lain mukaan kuuluisi tuomioistuimelle.

98 §

Lain soveltaminen

Tätä lakia sovelletaan sen voimaantuloa edeltävältä ajalta oleviin holhoustoimen asioihin seuraavasti:

1) *Vajaavaltaiset*. Niihin, jotka tämän lain tullessa voimaan ovat vajaavaltaisia, sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään vajaavaltaisesta. Holhousviranomaisen on valvonnassaan olevien holhottavaksi julistettujen osalta viipymättä selvitettävä, onko tarpeen, että vajaavaltaisuus yhä jatkuu, ja tarvittaessa tehtävä hakemus edunvalvonnan järjestämiseksi siten kuin tässä laissa säädetään.

2) *Holhoajat ja uskotut miehet*. Holhoajaan ja holhouslain nojalla määrättyyn uskotun mieheen sovelletaan tämän lain tultua voimaan, mitä edunvalvojasta säädetään.

3) *Eräät vireillä olevat asiat*. Jos holhottavaksi julistamista taikka holhoajan tai uskotun miehen määräämistä tai tehtävästään vapauttamista koskeva asia on tuomioistuimessa vireillä tämän lain voimaan tullessa, asia on käsiteltävä vastaavasti tämän lain mukaisena toimintakelpoisuuden rajoittamista taikka edunvalvojan määräämistä tai tehtävästään vapauttamista koskevana hakemuksena. Jos holhottavaksi julistamista koskeva asia on muutoksenhaun johdosta vireillä korkeimmassa oikeudessa tai hovioikeudessa, asia on palautettava alioikeuden käsiteltäväksi, jollei muutoksenhakemusta jätetä heti tutkimatta. Päättäessään asian palauttamisesta tuomioistuin voi määrätä, että päätös, jolla joku on julistettu holhottavaksi, pysyy voimassa, kunnes alioikeus on ratkaissut asian.

99 §

Aikaisemman lain soveltaminen

Tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia (*aikaisempi laki*) sovelletaan tämän lain voimaan tultua seuraavasti:

1) *Vireillä olevat lupahakemukset.* Jos tämän lain tullessa voimaan on vireillä hakemus, joka koskee holhouslautakunnan tai tuomioistuimen suostumuksen saamista tehdylle tai myöhemmin tehtävälle oikeustoimelle, hakemukseen sovelletaan aikaisemman lain säännöksiä. Hakemus kuitenkin raukeaa, jos edunvalvoja ei tämän lain mukaan tarvitse oikeustoimeen holhousviranomaisen lupaa.

2) *Oikeustoimen pätevyys.* Arvioitaessa sellaisen oikeustoimen pätevyyttä, jonka holhooja tai uskottu mies on tehnyt ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan aikaisemman lain säännöksiä.

3) *Tilin antaminen.* Holhoustili, joka koskee vuotta 1999 tai sitä aikaisempia tilikaudia, annetaan tämän lain voimaan tultua holhousviranomaiselle. Holhoustiliin ja sen antamiseen sovelletaan tällöin kuitenkin muilta osin aikaisemman lain säännöksiä. Jos tuomioistuin on holhouslain 51 §:n 2 momentin nojalla määrännyt tilikauden vuotta pitemmäksi, määräys pysyy voimassa tämän lain voimaantulon estämättä, jollei holhousviranomainen toisin määrää.

4) *Päätyneet edunvalvontatoimet.* Jos holhoojan tai uskottun miehen toimi on päätyneet ennen tämän lain voimaantuloa, siihen sovelletaan aikaisempaa lakia.

100 §

Viittaukset aikaisempaan lakiin

Jos laissa tai asetuksessa on viitattu aikaisempaan lakiin, viittauksen sisältävää säännöstä sovelletaan tämän lain voimaantulon jälkeen seuraavasti:

1) *Holhoojaa ja uskottua miestä koskevat säännökset.* Säännöstä, joka koskee holhoojaa tai holhouslain nojalla määrättyä uskottua miestä, sovelletaan myös edunvalvojan, jollei lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 50 §:n 3 momentista muuta johdu.

2) *Holhoojan ja uskottun miehen toimenpiteen oikeusvaikutukset.* Laissa tai asetuksessa olevaa säännöstä, joka koskee holhoojan tai holhouslain nojalla määrätyn uskottun miehen suorittaman toimenpiteen tai laiminlyönnin oikeusvaikutuksia, sovelletaan myös edunvalvojaan.

3) *Holhottavaksi julistettua koskevat säännökset.* Säännöstä, joka koskee holhottavaksi julistettua, sovelletaan holhottavaksi julistet-

tujen ohella niihin, jotka on julistettu vajaa-valtaisiksi.

4) *Vajaaaltaista ja holhouksenalaista koskevat säännökset.* Laissa tai asetuksessa olevaa säännöstä, joka koskee vajaaaltaista tai holhouksen alaista, sovelletaan myös niihin, jotka tämän lain mukaan ovat vajaaaltaisia.

5) *Täysivaltaisuutta edellyttävät säännökset.* Jos laissa tai asetuksessa on luvan saamisen, tehtävässä toimimisen, toiminnan harjoittamisen tai toimenpiteen suorittamisen edellytykseksi asetettu, että asianomainen on täysivaltainen tai hallitsee itseään ja omaisuuttaan, ei luvan saamisen, tehtävässä toimimisen, toiminnan harjoittamisen tai toimenpiteen suorittamisen esteenä ole pidettävä sitä, että asianomaisen toimintakelpoisuutta on rajoitettu 18 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan nojalla, jollei rajoituksen sisällöstä muuta johdu.

6) *Holhouslautakuntaa koskevat säännökset.* Lain tai asetuksen säännös holhouslautakunnan tehtävistä koskee soveltuvien osin holhousviranomaisia.

7) *Muut viittaukset holhouslakiin.* Jos laissa tai asetuksessa on muutoin viitattu lainkohtaan, jonka tilalle on tullut tämän lain säännös, noudatetaan soveltuvien osin tämän lain vastaavaa säännöstä.

101 §

Holhouskirjassa olevien tietojen siirtäminen

Maistraatin on ennen tämän lain voimaantuloa siirrettävä holhousasioiden rekisteriin tiedot niistä holhouskirjaan merkityistä voimassa olevista holhouksista ja uskottun miehen toimista, joiden valvonta kuuluu maistraatille tämän lain tultua voimaan. Käräjäoikeus, jossa holhouskirjaa pidetään, huolehtii tarvittavien tietojen luovuttamisesta maistraatille ja vastaa siitä, että luovutettavat tiedot ovat oikeat.

102 §

Holhouslautakuntien asiakirjojen siirtäminen

Holhouksia ja uskottun miehen toimia koskevat holhouslautakuntien asiakirjat, jotka ovat holhousviranomaiselle tarpeen tämän lain 6 luvussa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi, on luovutettava sille holhousvi-

N:o 442

ranomaiselle, jonka toimialueeseen asian- ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin
omainen kunta kuuluu. Kunta vastaa asiakir- toimenpiteisiin.
jojen luovuttamisesta.

103 §

Valtuutus täytäntöönpanotoimiin

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan

Helsingissä 1 päivänä huhtikuuta 1999

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Jussi Järventaus*